

ΚΥΡΙΟΣ ΕΡΓΟΥ : ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΘΗΝΑΣ
ΔΗΜΟΠΡΑΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ : ΥΠΕΧΩΔΕ - ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

ΕΡΓΟ : ΠΑΡΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΥΡΓΟΥ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ
Α. ΣΤΑΔΙΟ - Β. ΦΑΣΗ

8

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1995

ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΓΙΑ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
ΕΔΡΑ : ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 23, 106 71 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 3600711-714, FAX: 3629338, TELEX: 222954 ΤΡΑΑ GR

ΣΥΜΠΡΑΤΤΟΝΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΘΥΜΙΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ Α.Ε.Μ. - ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΟΚΟΥΜΕΤΖΙΔΗΣ - ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΛΛΙΝΙΑΤΗΣ -
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΛΑΒΑΝΟΣ / ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Ε.Ε. - Ο.Τ.Μ. / ΤΕΠΕ, ΟΜΙΛΟΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΞΕΝΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ : DEREK LOVEJOY PARTNERSHIP - AD BOONMAN

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Θεωρείται πρωταρχικής σημασίας στόχος κάθε έργο, παρέμβαση ή επιμέρους εργασία στο Πάρκο να συνιστούν και να συνθέτουν συνολικά πρωτότυπο έργο, ώστε να εξυπηρετείται ο σκοπός της ευαισθητοποίησης του πολίτη προς το περιβάλλον, όπως αναλυτικά καταγράφεται στο συνοδευτικό τεύχος 8 "ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ". Θεωρείται επίσης πρωταρχικής σημασίας οι παρεμβάσεις της πρώτης (προηγούμενη δημοπράτηση) και της δεύτερης (παρούσα δημοπράτηση) φάσης να συνιστούν αισθητικά και λειτουργικά ενιαίο έργο.

Προς το σκοπό αυτό στο συνοδευτικό τεύχος 4 "ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΓΕΝΙΚΑ" διατυπώνονται τα στοιχεία που η τήρησή τους θεωρείται απολύτως δεσμευτική για τους διαγωνιζομένους. Για όλα τα υπόλοιπα στοιχεία (λύσεις, επιλογές υλικών, μεθόδων, κλπ.) οι διαγωνιζόμενοι έχουν την ευχέρεια να προτείνουν λύσεις που θα αναδεικνύουν κατά τον βέλτιστο τρόπο τον περιβαλλοντικό χαρακτήρα του πάρκου, λαμβάνοντας όμως υπόψη τις αντίστοιχες κατασκευές, οι οποίες έχουν ήδη κατασκευαστεί ή πρόκειται να κατασκευαστούν, από την Ανάδοχο εταιρία της πρώτης φάσης του Α' σταδίου που έχει ήδη δημοπρατηθεί.

Τυχόν εμφανείς αποκλίσεις από τις επιλογές της πρώτης φάσης, οι οποίες θα προταθούν από τους υποψήφιους Αναδόχους της παρούσας δεύτερης φάσης της δημοπρασίας, θα πρέπει να αιτιολογούνται επαρκώς και να αντιμετωπίζουν σαν την προς τα κάτω αποδεκτή απαίτηση για την ποιότητα του Πάρκου, τόσο τις συνοδευτικές τεχνικές περιγραφές, όσο και τις κατασκευές που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί ή και πραγματοποιούνται τώρα στο Πάρκο.

Ο Μ Α Δ Α Μ Ε Λ Ε Τ Η Σ

Αρχιτέκτονες - Υπεύθυνοι Μελέτης : ΡΑΝΙΑ ΚΛΟΥΤΣΙΝΙΩΤΗ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

Συγκοινωνιολόγοι : ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΟΚΟΥΜΕΤΖΙΔΗΣ
ΟΛΥΜΠΙΑ ΣΙΣΜΑΝΗ

Αρχιτέκτονες : ΑΝΝΑ ΚΑΙΡΟΥ
ΗΒΗ ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΘΥΜΙΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΣΥΜΕΩΝ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ
ΝΙΟΒΗ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ
ΕΙΡΗΝΗ ΤΣΑΚΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

Υδραυλικοί : ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΛΛΙΝΙΑΤΗΣ
ΤΑΣΟΣ ΣΟΦΙΟΣ

Γεωτεχνικοί : ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΒΕΤΤΑΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Αρχιτέκτονες Τοπίου : RUTH ALDER
PAUL BECKMAN
TIM Mc CANN
RICHARD EAVES
LISA HYDE
WILL WILLIAMS

Στατικοί : ΚΩΣΤΑΣ ΖΑΧΑΡΑΤΟΣ
ΤΑΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ηλεκτρολόγοι - Μηχανολόγοι : ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΗΛΑΡΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΚΩΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΓΚΑΒΑΛΗΣ

Σύμβουλος Γεωπόνος : ΚΑΛΛΙΡΟΗ ΚΛΟΥΤΣΙΝΙΩΤΗ

Τοπογράφοι : ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΛΑΒΑΝΟΣ
ΜΠΕΣΥ ΦΙΛΙΠΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Βιολόγος : AD BOONMAN

Νομ. Σύμβουλος : ΣΤΕΛΙΟΣ ΝΕΣΤΩΡ

ΠΑΡΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΠΥΡΓΟΥ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ω Ν

Κεφάλαιο I ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΑΡΚΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

1. Προλεγόμενα
2. Οι δραστηριότητες - Λειτουργίες του Πάρκου
3. Χωροθετήσεις - Προσπελάσεις

Κεφάλαιο II ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

1. Εισαγωγή
2. Σημαντικές Δραστηριότητες
  - 2.1 Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση
  - 2.2 Αναψυχή
  - 2.3 Σωματική Άσκηση και Εκφραση
  - 2.4 Εστίαση
3. Υποδοχή και Εξυπηρετήσεις Επισκεπτών
  - 3.1 Χώροι Υποδοχής
  - 3.2 Κέντρο Πληροφόρησης
  - 3.3 Καταστήματα
4. Διοίκηση - Διαχείριση
  - 4.1 Διοίκηση
  - 4.2 Βοηθητικοί Χώροι
5. Εσωτερική Κυκλοφορία
6. Δομικά Στοιχεία - Δίκτυα
  - 6.1 Φυτεύσεις
  - 6.2 Επιφάνειες Νερού
  - 6.3 Τρένο
7. Υπάρχουσες Λειτουργίες προς Απομάκρυνση ή Μετεγκατάσταση
  - 7.1 Μαθητική Εστία Ε.Ι.Ν.
  - 7.2 Εγκαταστάσεις Προσκόπων
  - 7.3 Κατοικίες Προσωπικού Ε.Ι.Ν.

1. Φυσικό Περιβάλλον
Στοιχεία Χλωρίδας - Πανίδας
  - 1.1 Ιστορικά
  - 1.2 Οικολογικό Περιβάλλον
2. Στοιχεία Δικτύων Υδρευσης
3. Στοιχεία Δικτύων Ακαθάρτων
4. Στοιχεία Δικτύων Ομβρίων
5. Στοιχεία Ερευνών Αρδευτικών Εργων και Γεωτρήσεων
  - 5.1 Αρδευτικά Εργα
  - 5.2 Υδρογεωλογικές Ερευνες

1. Προλεγόμενα

1.1 Το Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης

Με την εξασφάλιση της συνχρηματοδότησης, από την Διεύθυνση XVI του Κοινοτικού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του προγράμματος για τη δημιουργία του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης στο κτήμα του Πύργου Βασιλίσσης, ο Οργανισμός Αθήνας άνοιξε πράγματι σημαντικές προοπτικές για την ευόδωση ενεργειών και προσπάθειών προηγούμενων χρόνων. Το θέμα "Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση", που ασφαλώς δεν μπορεί παρά να αποτελεί κυρίαρχο στίγμα του Πάρκου, αφ' ενός μεν είναι καιρίο και επίκαιρο για την Ελλάδα, δεδομένου ότι η ενημέρωση, η παιδεία και ο προβληματισμός για το περιβάλλον βρίσκονται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, αφ' ετέρου δε, μπορεί να αποκτήσει συμβολικό χαρακτήρα για την πόλη της Αθήνας, που οι κάτοικοί της ταλανίζονται χρόνια τώρα, όχι μόνον από την ατμοσφαιρική ρύπανση, αλλά από τη συνολική έλλειψη ποιότητας περιβάλλοντος και ιδιαίτερα ποιότητας αστικού περιβάλλοντος.

Το Πάρκο επομένως καλείται να παράσχει υποστήριξη και στους δύο αυτούς στόχους, δηλαδή την ευαισθητοποίηση για το περιβάλλον εν γένει, καθώς και την υπόδειξη-ανάδειξη στη συνείδηση των Αθηναίων ότι το αστικό περιβάλλον μπορεί να είναι "φιλικό" στον άνθρωπο και όχι κατ' ανάγκη άξενο και απωθητικό. Ειδικότερα για τους κατοίκους της δυτικής Αθήνας η δεύτερη παρατήρηση, εάν γίνει συνειδητή, μπορεί να αποκτήσει διαστάσεις ανατρεπτικού χαρακτήρα.

Η έλλειψη εμπειρίας σε παρεμβάσεις συνολικού χαρακτήρα, που υπάρχει στην Ελλάδα, οφείλει να μην αποτελέσει τροχοπέδη για την ολοκλήρωση του στόχου "μελέτη, δημιουργία & λειτουργία" του πάρκου. Η συντονισμένη και συνεχής δράση όλων των φορέων, που εκ των πραγμάτων θα κληθούν να συμμετάσχουν στην ολοκλήρωση του στόχου, αποτελεί μοναδικό τρόπο για να ξεπεραστεί τέτοιου είδους δυσχέρεια.

Από την μέχρι σήμερα γνώση του θέματος, που έχει αποκτηθεί από τους μελετητές, αλλά και από τα συμπεράσματα του Ειδικού Σεμιναρίου Έργασίας, που οργανώθηκε από τον Οργανισμό Αθήνας στις αρχές Απριλίου 1992, προκύπτουν οι παρακάτω τρεις σημαντικές διαπιστώσεις:

- α) Οι έννοιες "λειτουργία, συντήρηση & ανάπτυξη" πάρκου δεν νοούνται δίχως την ύπαρξη ειδικού φορέα, ο οποίος θα έχει μοναδικό σκοπό την οργάνωση ακριβώς αυτών των δραστηριοτήτων, δηλαδή των δραστηριοτήτων διαχείρισης του πάρκου. Στην περίπτωση όπου άλλος από τον Ειδικό Φορέα έχει προωθήσει τη μελέτη, χρηματοδότηση και κατασκευή του πάρκου, όπως εν προκειμένω ο Οργανισμός Αθήνας, τότε ο Ειδικός φορέας πρέπει να δημιουργηθεί και να παρέμβει στις διαδικασίες το ταχύτερο δυνατό, ώστε να τις κατευθύνει προς τους στόχους του. Να σημειωθεί ότι η Διοίκηση του Οργανισμού Αθήνας, έχοντας πλήρη επίγνωση της αναγκαιότητας του φορέα, έχει ήδη διευρύνει το επίπεδο λήψης των αποφάσεων, με τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε ένα άτυπο προς το παρόν, αλλά ουσιαστικό, όργανο.
- β) Οι δραστηριότητες, που επιλέγονται να χωροθετηθούν σε οποιοδήποτε πάρκο, οφείλουν να είναι ανταποδοτικές, τουλάχιστο στο βαθμό που να χρηματοδοτείται η συντήρηση και η περαιτέρω ανάπτυξη του πάρκου και να παρέχονται δυνατότητες για προσέλκυση νέων δραστηριοτήτων, που θα αντικαθιστούν παλαιότερες. Το πάρκο οφείλει να είναι συνεχώς ελκυστικό σε όλο το πληθυσμό στον οποίο απευθύνεται και που, εν προκειμένω, πρέπει να είναι ο πληθυσμός όλων των ηλικιών, αμφοτέρων των φύλων, των γειτονικών Δήμων, αλλά και ολόκληρου του Λεκανοπεδίου. Για τον πληθυσμό της υπόλοιπης χώρας ή και αλλοδαπούς επισκέπτες, το επίρημα "συνεχώς" δεν ισχύει.
- Ας σημειωθεί πως, ως εκ του θέματος, στο Πάρκο Πύργου Βασιλίσσης η εξεύρεση ανταποδοτικών οικονομικά δραστηριοτήτων είναι προβληματική. Πόσο μάλλον που ο "παιδευτικός" χαρακτήρας του πάρκου αποκλείει τις "ακριβές" λύσεις, όπως επιβολή εισιτηρίου εισόδου με υψηλό αντίτιμο, κλπ.

- γ) Το διατιθέμενο χρηματικό ποσό, των 7,7 εκατομ. ECU, είναι ανεπαρκές για την ανάπτυξη και τη λειτουργία ενός πάρκου, σε δύσκολα προσπελάσιμη περιοχή, με δύσκολο θέμα και σε μεγάλη, αλλά και σε άβολου σχήματος έκταση. Και είναι ασφαλώς δεδομένο για όλους, ότι η πρώτη περίοδος λειτουργίας του πάρκου θα είναι η κρίσιμη, αφού τότε θα προσδιοριστεί καθοριστικά ο βαθμός και το είδος της έλξης που μπορεί να ασκήσει και να συνεχίσει να ασκεί.

Τα τρία παραπάνω σημεία, όπως αναλύθηκαν με τις συμπληρωματικές παραμέτρους τους, οδηγούν μονοσήμαντα στην αντίληψη ότι είναι αναγκαίο στο πάρκο να στηθεί μία όσο το δυνατό επαρκέστερη και πλούσια υποδομή, πάνω και γύρω από την οποία πολλοί θα "χτίζουν" δραστηριότητες με κεντρικό άξονα το θέμα "Περιβάλλον-Ευαισθητοποίηση". Είναι προφανές πως οι δραστηριότητες αυτές θα είναι "μεταβαλλόμενες" με ρυθμούς που θα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των χρηστών του, φορέων τε και ιδιωτών. Για δε την πρώτη περίοδο λειτουργίας είναι επίσης προφανές ότι πρέπει να εξευρεθούν και να παραδοθούν οι εγκαταστάσεις τέτοιων δραστηριοτήτων σε κατάσταση λειτουργίας.

2. Οι Δραστηριότητες - Λειτουργίες του Πάρκου

2.1 Αφετηρίες

Ασφαλώς το εμπειριστατωμένο Λειτουργικό Πρόγραμμα, που συντάχθηκε το Μάιο του 1992 από τον υπεύθυνο του Τομέα Ειδικών Μελετών του Οργανισμού Αθήνας, αρχιτέκτονα Στρατή Κούλη, αποτελεί σαφή κατευθυντήρια οδηγία-directive-για τη φιλοσοφία με την οποία πρέπει να αντιμετωπιστεί η δημιουργία και η λειτουργία του συγκεκριμένου πάρκου. Οι δύο κυρίαρχες έννοιες, που διαπερνούν το κείμενο, "πολιτισμός" και "αστικότητα", είναι σίγουρο πως μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία για τη μεταχείριση του σχεδιασμού του πάρκου, στις κλίμακες των μεγάλων αποφάσεων και των χωροθετήσεων, ενώ στις μικρότερες κλίμακες την έννοια "περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση" οφείλουν να αποπνέουν όλες οι λειτουργίες και όλα τα "υλικά" του πάρκου.

Το πάρκο επομένως οφείλει να λειτουργεί ως κυρίαρχος πολιτισμικός πόλος, στο επίπεδο των αισθήσεων και των ιστορικών-παραδοσιακών αναφορών, καθώς και ως πρότυπο αστικού πόλου, που ανακαλεί μνήμες του παρελθόντος ή του "μέλλοντος", υπενθυμίζοντας συνεχώς στους χρήστες-περιπατητές πως "η ζωή μπορεί να είναι εδώ και όχι κατ' ανάγκην αλλού".

2.2 Η Επιλογή και η Εικόνα των Ομάδων Λειτουργιών

2.2.1 Περιβάλλον - Παιδεία

Αναμφίβολα τα τρία στοιχεία, που φαίνεται να συνθέτουν την εικόνα του όποιου πάρκου, είναι το νερό, το τρένο και ο κήπος. Στο πάρκο Πύργου Βασιλίσσης με κυρίαρχο θέμα περιβάλλον και παιδεία και τόπο πραγματοποίησης την Αττική γή, αποκτά ιδιαίτερη σημασία η μεταχείριση των τριών στοιχείων.

Το νερό, ως λίμνη και ως κανάλι ή ως ελεύθερη ροή για άρδευση δεν μπορεί να προέρχεται από τις συνήθεις πηγές σπατάλης, όπως γεωτρήσεις, δίκτυα ύδρευσης, συλλογή επιφανειακών υδάτων, κλπ. Κύρια πηγή προέλευσής του θα επιχειρηθεί να είναι από βιολογικό καθαρισμό των υδάτων αποχέτευσης της ανάντη περιοχής της πόλης και το ίδιο το εργοστάσιο ανακύκλωσης των υδάτων θα αποτελεί περιβαλλοντικό έκθεμα, επισκέψιμο από τους περιπατητές του πάρκου.

Ελέγχεται παράλληλα η ποσότητα του νερού, ώστε ο όγκος του να μη δημιουργεί αισθητική δυσαρμονία με την οπτικά αποδεκτή εικόνα Αττικού περιβάλλοντος, αλλά ούτε και να δημιουργείται ασυνήθης υγρασία, που θα έχει επιπτώσεις στην παρακείμενη χλωρίδα.

Το μικρό τρένο και ο χώρος του πάρκου Πύργου Βασιλίσσης είναι συνδεδεμένος εκ των πραγμάτων, δεδομένου ότι ο δεύτερος περιβάλλεται "ασφυκτικά" από το τρένο του ΟΣΕ, από ανατολικά, νότια και δυτικά (γραμμές Αθηνών-Λαμίας & Αθηνών-Πελοποννήσου & εγκαταστάσεις του ΟΣΕ στα νότια). Παρ' όλο που τα μικρά τρένα, με εύρος γραμμής 0,60μ., τα οποία κατασκευάζονται στα πάρκα είναι κυρίως μέσα αναψυχής, εδώ μπορεί να λειτουργήσουν και στο επίπεδο "περιβαλλοντικής συνειδησης", στο βαθμό που ο Έλληνας γενικότερα και ο Αθηναίος ειδικότερα, δεν είναι εξοικειωμένοι με το συγκεκριμένο μεταφορικό μέσο και δεν το αγαπούν. Η Ελλάδα δεν έχει τρένα. Επιπροσθέτως, το τρένο θα μπορεί να κατασκευαστεί από τροχαίο υλικό, ιδιαίτερα παλιές ιστορικές μηχανές, που βρίσκονται στο Μουσείο Σιδηροδρόμων της Αθήνας.

Ο εκτεταμένος κήπος με τα πουλιά, ο Δενδρόκηπος (Arboretum) και ο Βοτανικός κήπος (Herboretum) της Αττικής χλωρίδας και πανίδας, η ανασύσταση και ο εμπλουτισμός του δάσους της χαλεπίου πεύκης, οι ανθώνες και τα αρωματικά φυτά, θα αποτελέσουν την κύρια συνεκτική δομή, το ενοποιητικό στοιχείο του περιβάλλοντος και της παιδείας, που η όραση, η αφή, η όσφρηση και η ακοή είναι ακόμη σε θέση να προσφέρουν στον άνθρωπο.

2.2.2 Ιστορία, Φορέας Πολιτισμού - Παιδεία

Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων πρότυπων βιολογικών καλλιεργειών, συνδυασμένων μάλιστα λειτουργικά με πρότυπη φάρμα οικιακών ζώων, αναφέρεται απόλυτα στην ιστορία του συγκεκριμένου χώρου.

Η περιοχή Πύργου Βασιλίσσης ανακαλεί μνήμες σχετικές με τη διάδοση των πρωτοπόρων γεωργικών γνώσεων, στον τομέα της παραγωγής προϊόντων με παραδοσιακό τρόπο. Η ιστορία του χώρου είναι επίσης συνδεδεμένη με τα ζώα (ιπποφορβείο Οθωνα, κατοικίδια ζώα, κλπ.).

Η ιστορία όμως ως φορέας πολιτισμού, δεν είναι στατική ούτε στρέφεται μόνο στο παρελθόν. Η αποκατάσταση των παραδοσιακών κτιρίων, των λεγόμενων σταύλων του Οθωνα, και η ενσωμάτωση εκεί του σύγχρονου κέντρου περιβάλλοντος και επιστημών δημιουργούν ακριβώς τον απαραίτητο κρίκο σύνδεσης του παρελθόντος με το παρόν.

Την ιστορία και τον πολιτισμό του παρόντος και του μέλλοντος χρόνου θα αφηγούνται το σύγχρονο ενεργειακό πάρκο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τα μικρά εργοστάσια-οικολογικές μονάδες ανακύκλωσης γυαλιού και χαρτιού, τα αερόστατα, με εγκατεστημένες κυψέλες πληροφόρησης για την κατάσταση της ατμόσφαιρας στο Λεκανοπέδιο και τις πηγές προέλευσης της ρύπανσης.

2.2.3 Αστικός Πολιτισμός, Περιβάλλον-Παιδεία

Ασφαλώς το είδος των εκθεμάτων, η επιλογή τους και ο τρόπος παρουσίασης της έκθεσης ΡΗΑΕΝΟΜΕΝΑ αντιστοιχούν, όπως γράφει στην εισαγωγή του σχετικού βιβλίου ο Δήμαρχος Ζυρίχης Dr T. Wagner, "στην συνεχώς αυξανόμενη τάση να προσεγγίζουμε το περιβάλλον μας με γρήγορο μυαλό και αισθήσεις ξύπνιες", τα συγκεκριμένα δηλαδή απαραίτητα χαρακτηριστικά με τα οποία ο άνθρωπος του δυτικού κόσμου, φορέας του αστικού πολιτισμού και καταστροφέας και καταναλωτής των φυσικών πόρων, μπορεί ίσως να αποκτήσει εκ νέου τη δυνατότητα περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και να κατανοήσει τους νόμους, τις αλληλοεξαρτήσεις και τις διεργασίες της φύσης.

Προς την κατεύθυνση της συμφιλίωσης με τον αστικό πολιτισμό θα λειτουργήσει και το κέντρο πληροφόρησης και εκδοτήριο εισιτηρίων για όλες τις εκδηλώσεις πολιτιστικού-περιβαλλοντικού χαρακτήρα, που έχουν προγραμματιστεί να γίνονται κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, στην πόλη.

2.2.4 Εμπόριο, Περιβάλλον - Παιδεία

Αν και το εμπόριο ειδών υγιεινής διατροφής, επίσης καταναλωτικού-αντιπεριβαλλοντικού χαρακτήρα, ανθεί ήδη στην Αθήνα, είναι ίσως δυνατό να εξευρεθούν μορφές πώλησης προϊόντων, που να ανταποκρίνονται στη παραδοσιακή και ευτυχώς ακόμη ανθούσα δραστηριότητα της λαϊκής αγοράς. Προφανώς δεν θα πωλούνται εδώ μόνον προϊόντα, που παράγονται μέσα στο πάρκο, αλλά θα μπορεί να δοθεί "βήμα" πώλησης σε όσους συνδέονται αποδεδειγμένα ακόμη με δραστηριότητες ανάλογων μορφών.

Με τη λαϊκή αγορά μπορεί κάλλιστα να συνδυαστεί μία ανθαγορά, από άνθη του πάρκου, καθώς και πώληση προϊόντων από το εργαστήριο φυσικού γυαλιού και τη μονάδα ανακύκλωσης του χαρτιού.

2.2.5 Αναψυχή - Παιδεία

Είναι φανερό πως εάν όλες οι ομάδες λειτουργιών και δραστηριοτήτων, καθώς και η κάθε μία ξεχωριστά, όπως περιγράφηκαν αμέσως προηγούμενα, δεν διαθέτουν εγγενώς τον χαρακτήρα της αναψυχής, τότε πάρκο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης δεν θα υπάρξει. Ο σύγχρονος κάτοικος των αστικών κέντρων είναι "μπουχτισμένος" από δήθεν εκπαιδευτικές προσπάθειες, όταν αυτές δεν αγγίζουν πρωταρχικά τις αισθήσεις του και δευτερευόντως τη νόησή του.

Εικάζεται πάντως ότι το μικρό τρένο, τα αερόστατα, και μια μονάδα υδροαναψυχής ή εντατικού παιχνιδιού, μπορεί να αποτελέσουν πόλους αναψυχής για όλες τις ομάδες ηλικιών.

3. Χωροθετήσεις - Προσπελάσεις

3.1 Η Σχέση του Πάρκου Πύργου Βασιλίσσης με τον Ευρύτερο Χώρο

Εκτός από τη διεκπαιρέωση της διαδικασίας για την πραγματοποίηση του πάρκου καθεαυτού, ο Τεχνικός Σύμβουλος θα πρέπει να μεριμνήσει για την εξασφάλιση των καλύτερων δυνατών όρων προσπελασιμότητάς του από τους κατοίκους του Λεκανοπεδίου, πρωτίστως, και δευτερευόντως από τον λοιπό Ελλαδικό και Διεθνή χώρο.

Η προσέλευση στο πάρκο από τους κατοίκους του Λεκανοπεδίου εξασφαλίζεται:

- με μέσα μαζικών μεταφορών, από τα αστικά λεωφορεία και από το προαστιακό τρένο Χαλκίδας, το οποίο στο σταθμό Λαρίσης συνδυάζεται και με το υπό κατασκευή μητροπολιτικό δίκτυο (ΜΕΤΡΟ), και
- με ιδιωτικά αυτοκίνητα, τουριστικά λεωφορεία και δίτροχα, διαμέσου του υφιστάμενου ή του προβλεπόμενου οδικού δικτύου.

Η προσέλευση στο πάρκο, από τους κατοίκους των κοντινών περιοχών κατοικίας των τριών Δήμων, θα πρέπει να μελετηθεί ειδικότερα με κατευθύνσεις προς τους μελετητές της Αναθεώρησης των Σχεδίων Πόλεως, προκειμένου να οργανωθούν κατάλληλα τα δίκτυα πεζοδρόμων-ποδηλατοδρόμων, αλλά και οι συλλεκτήριοι οδοί για τη κίνηση των δίτροχων (μοτοσυκλετών και λοιπών δικύκλων).

Αναφέρονται στη συνέχεια ορισμένα στοιχεία σχετικά με τις σημερινές και τις προβλεπόμενες συνθήκες προσπέλασης του πάρκου.

α) Προσπέλαση με Λεωφορεία Δ.Χ. ΕΑΣ (Σταθμός Κορμού)

Σήμερα το πάρκο έχει προσπέλαση από τα λεωφορεία, που διέρχονται και κατευθύνονται στην Αθήνα από τις οδούς Φυλής (δυτικά) και Δημοκρατίας (ανατολικά). Συγκεκριμένα, από την οδό Φυλής διέρχονται τα λεωφορεία από: Τρύφωνα (701), Καματερό (704), Ανω Λιόσια (709, 710 και 711), Ζωφρια (713), Αγ. Νικόλαο (716), Φυλή (726, 734 και 746), Αγ. Ιωάννη (748). Από την οδό Δημοκρατίας διέρχονται τα λεωφορεία από: Πάρνηθα (714), Αχαρναί (725 και 726), Ζεφύριο (735), Αγ. Ανάργυροι (750). Επίσης κοντά στη περιοχή (Λάμπρου Κατσώνη) διέρχονται και άλλα λεωφορεία που κατευθύνονται στον Πειραιά από: Αγ. Παρασκευή (420), Αγ. Ανάργυροι (741 και 703), Κυνοσάργους (024).

Στο εγγύς μέλλον υπάρχει σχεδιασμός από τον ΟΑΣ να δημιουργήσει ένα νέο κορμό Λεωφορείων προς Αθήνα και Πειραιά με τερματικό σταθμό στη περιοχή Αγ. Αναργύρων όπου θα γίνεται μετεπιβίβαση και όλα τα παραπάνω λεωφορεία θα λειτουργήσουν σαν τοπικές γραμμές. Για το τερματικό σταθμό του Κορμού και χώρο μετεπιβίβασης ο ΟΑΣ αναζητεί χώρο κοντά στη πλατεία των Αγ. Αναργύρων. Προτείνουμε, και αυτό έχει γίνει αποδεκτό από τον ΟΑΣ, να σχεδιαστεί ο Σταθμός αυτός κοντά στη κύρια είσοδο του πάρκου, με το πλεονέκτημα για το πάρκο της άμεσης προσπέλασης επισκεπτών με μέσα μαζικής συγκοινωνίας, αλλά και με το πλεονέκτημα για την ΕΑΣ να αυξηθεί η επιβατική κίνηση των λεωφορείων της. Η λειτουργία της, από άλλα λεωφορεία, μετεπιβίβασης μπορεί να γίνεται στο εμπορικό κέντρο των Αγίων Αναργύρων.

β) Σιδηροδρομική Προσπέλαση

Στις γραμμές ΟΣΕ για βόρεια Ελλάδα, που βρίσκονται κοντά στην ανατολική είσοδο του πάρκου Π.Β. λειτουργεί σήμερα σταθμός του λεγόμενου προαστιακού τρένου προς Χαλκίδα. Ο σταθμός αυτός που βρίσκεται στην οδό Μεσολογγίου, όπου και οι γραμμές περνούν ισόπεδα με το οδικό δίκτυο, δεν θα εξυπηρετεί καλά το πάρκο, του οποίου η ανατολική είσοδος προβλέπεται περίπου 500 μ. από το σταθμό.

Ο ΟΣΕ με τον οποίο συζητήσαμε μία μελλοντική μετατόπιση του σταθμού βορειότερα περί τα 250 μ. βρίσκει αδυναμία υλοποίησης με τις υπάρχουσες κλίσεις των Σ.Γ., όπου αμέσως μετά την υφιστάμενη θέση του σταθμού μεγαλώνουν σε 16°/οο. Παρόλο που σχεδιάζεται επέκταση της διατομής από 2 σε 4 γραμμές, επομένως θα γίνει ανακατασκευή και επέκταση όλων των τεχνικών έργων, δεν προβλέπεται στο σχεδιασμό αυτό αλλαγή της κατά μήκος κλίσης που θα παραμείνει 16°/οο.

Στα πλαίσια συνεργασίας του Οργανισμού Αθήνας με τον ΟΣΕ, τόσο για τη δημιουργία του μικρού τρένου, όσο και για την μελλοντική χρήση της έκτασής του στα νότια, θα πρέπει σοβαρά να τεθεί το ζήτημα της μετατόπισης του σταθμού προς βορρά. Επίσης με την ευκαιρία της ανακατασκευής των τεχνικών έργων θα πρέπει ο ΟΑ (ή ο φορέας του πάρκου αργότερα) να το εκμεταλλευτεί και να ζητήσει ακόμη δύο ή τουλάχιστον μία νέα κάτω διάβαση στην οδό Κένεντυ ώστε να εξυπηρετηθεί καλύτερα η οδική πρόσβαση στο πάρκο από ανατολικά. Η δεύτερη σε προτεραιότητα θα είναι στην οδό Φαιστού απέναντι στη νέα ανατολική πύλη του πάρκου.

Από τη γραμμή Πελοποννήσου δεν προβλέπεται προσπέλαση προς το πάρκο, δεδομένου ότι ο διάδρομος αυτός προβλέπεται να καταργηθεί, με τη δημιουργία του συγκοινωνιακού κέντρου Μενιδίου. Πάντως, στα πλαίσια των μελετών εξειδίκευσης του ΡΣΑ, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί και η δημιουργία δικτύων τράμ, που προφανώς δεν μπορεί παρά να λαμβάνουν υπόψη και τον υπερτοπικό πόλο αναψυχής, που είναι το πάρκο.

γ) Οδική Προσπέλαση

Την οδική προσπέλαση στο πάρκο θα την χαρακτηρίζαμε από μέτρια σήμερα (με την υφιστάμενη υποδομή) έως πολύ καλή, εάν υλοποιηθούν τα προγραμματισμένα μεγάλα έργα οδοποιίας που βρίσκονται περί την περιοχή του πάρκου.

Η σημερινή κατάσταση είναι γνωστή. Η προσπέλαση από νότο γίνεται από την οδό Λιοσίων που οδηγεί στις οδούς Φυλής και Δημοκρατίας δυτικά και ανατολικά του πάρκου. Επίσης από το ανατολικό τμήμα της πόλης της Αθήνας υπάρχουν σήμερα δύο άνω διαβάσεις της Εθνικής Οδού:

- Η οδός Αγ. Αναργύρων που οδηγεί στο ίδιο σημείο που οδηγεί και η οδός Λιοσίων, την πλατεία Αγ. Αναργύρων, δηλαδή νότια της περιοχής.
- Η οδός Βρυούλων που οδηγεί με δυσκολία μέσα από τον αστικό ιστό του Δήμου στην οδό Δημοκρατίας αφού περάσει ανισόπεδα-από μία πολύ στενή (περνούν μόνο Ι.Χ.)-την Σιδ. γραμμή στην οδό Δωδεκανήσου.

Καλύτερη (άμεση) πρόσβαση στην οδό Δημοκρατίας έχουμε σήμερα από την οδό Ευβοίας (που περνά με κάτω διάβαση την Σ.Γ.). Η οδός Ευβοίας ξεκινά από την Λάμπρου Κατσώνη παράλληλο στον Κηφισό (600 μ. βόρεια της Γέφυρας Βρυούλων) και βρίσκει την οδό Δημοκρατίας περίπου 450 μ. βόρεια της ανατολικής εισόδου του πάρκου.

Τα μεγάλα έργα πέριξ της περιοχής του πάρκου Π.Β. που είναι υπό κατασκευή ή προγραμματίζονται να γίνουν στα επόμενα χρόνια (πρόγραμμα ΥΠΕΧΩΔΕ) είναι:

- Η περιφερειακή Αιγάλεω (δυτικά)
- Η Λεωφόρος Σταυρού Ελευσίνας (βόρεια)
- Η αναβάθμιση της Εθνικής οδού Αθήνα-Λαμία-Θεσσαλονίκη (ανατολικά)
- Η άνω διάβαση της οδού Λιοσίων από τις γραμμές ΟΣΕ σε συνδιασμό με τον ένα κόμβο στις Τρεις Γέφυρες (νότια).

Τα έργα αυτά εφόσον υλοποιηθούν δημιουργούν εξαιρετικές συνθήκες προσπέλασης για το πάρκο Π.Β. ισάξιες του εξωτερικού και αυτό γιατί προβλέπονται κόμβοι που επιτρέπουν άμεση σύνδεση με τις δύο βασικές αρτηρίες Φυλής και Δημοκρατίας όπου σχεδιάζεται να βρίσκονται οι 3 τουλάχιστον εισοδοί του πάρκου (2 στην Φυλής και 1 στην Δημοκρατίας). Ο σχεδιασμός των κόμβων αυτών θα πρέπει να συμπληρωθεί με σχετικά μικρά έργα (ιδίως από ανατολικά) ώστε να εξασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή προσπέλαση στο πάρκο.

Επίσης για καλύτερη οδική προσπέλαση στο μέλλον θα πρέπει να εξασφαλιστούν δύο τουλάχιστον ακόμη κάτω διαβάσεις κάτω από τη Σ.Γ. του ΟΣΕ. Η μία στην οδό Κένεντυ (που δέν φαίνεται νάχει πρόβλημα υψομετρίας) και η άλλη στην οδό Φαιστού που βρίσκεται απέναντι στη νέα ανατολική είσοδο του πάρκου. Οι δυο αυτές κάτω διαβάσεις μπορεί να κατασκευαστούν μόνο όταν ο ΟΣΕ εφαρμόσει την επέκταση των γραμμών του από 2 σε 4, οπότε θα ανακατασκευαστούν όλα τα τεχνικά έργα.

Συγκεκριμένα προβλέπεται να κατασκευαστούν:

- Κόμβος (διαμάντι) στη Σταυρού-Ελευσίνας με την Φυλής και συνδιασμός με την υφιστάμενη οδό Ασπροπύργου (άμεση πρόσβαση στις ανατολικές πύλες του πάρκου).
- Κόμβος (διαμάντι) στη Σταυρού-Ελευσίνας με την Αθηνών-Δημοκρατίας (άμεση πρόσβαση στην ανατολική πύλη του πάρκου).
- Επί της Εθνικής οδού προβλέπονται:
  - Κόμβος Μεταμόρφωσης
  - Κόμβος Κόκκινου Μύλου
  - Κόμβος Ν. Φιλαδέλφειας
  - Κόμβος Βρυούλων
  - Κόμβος Αχαρνών
  - Κόμβος στις Τρεις Γέφυρες

Είναι δυνατό να αναβαθμιστεί η οδός Λάμπρου Κατσώνη και η οδός Πάρνηθος που είναι παράλληλοι της Εθνικής έτσι ώστε να μπορεί να συλλέξει τον κόσμο που θα περάσει από τους κόμβους της Εθνικής Οδού και με ζεύγη μονοδρόμων την Κένεντυ και Ευβοίας να φτάσουμε την οδό Δημοκρατίας περνώντας κάτω (διάβαση) από τις Σ.Γ. του ΟΣΕ. (χρειάζεται όπως ήδη αναφέρθηκε κατασκευή μίας νέας κάτω διάβασης στο μέλλον).

δ) Στάθμευση

Η εκτίμηση του πλήθους των επισκεπτών του πάρκου θα πρέπει κανονικά να βασιστεί σε μία μελέτη έρευνας αγοράς που εισηγούμαστε να γίνει το γρηγορότερο δυνατό. Η μελλοντική ικανότητα του πάρκου - από τη μελέτη Γρηγοριάδη - είναι για μία μέγιστη προσέλευση (Κυριακή πρωί) 7000/ημέρα.

Στη κυκλοφοριακή ανάλυση που έγινε στη μελέτη Γρηγοριάδη (1988) που βασίστηκε στις μετακινήσεις από ζώνη σε ζώνη της Ερευνας του ΟΑΣ (1983) και χρησιμοποιήθηκε ένα μοντέλο κατανομής βαρύτητας - τα ταξίδια είναι ανάλογα του πληθυσμού και αντιστρόφως ανάλογα της απόστασης - η προέλευση των επισκεπτών του πάρκου χονδρικά φαίνεται να προέρχεται από όλες τις κατευθύνσεις της πόλης της Μητροπολιτικής Αθήνας).

Με τη παραδοχή ότι περίπου 70% των επισκεπτών θα έλθουν με Ι.Χ. αυτοκίνητα, που δεχόμαστε, με μία πληρότητα 2-5 άτομα/αυτοκίνητο, στην αιχμή (Κυριακές) θα υπάρχει μια ανάγκη 2000 θέσεων στάθμευσης. Το 4%, δηλαδή 80 θέσεις, θα πρέπει να προβλεφθούν για Ι.Χ. λεωφορεία (πούλμαν).

I.Χ. Αυτοκίνητα - Προέλευση - Αριθμός Θέσεων Στάθμευσης

Προέλευση	%	Ατομα	Θέσεις Ι.Χ. Στάθμευση
Βορράς	17	1190	350
Ανατολικά	21	1470	420
Δυτικά	42	2940	830
Νότος	20	1400	400
	100	7000	2000

Η προέλευση Ι.Χ. αυτοκινήτων και η κατανομή τους σε θέσεις στάθμευσης χωροταξικά φαίνεται να είναι αναγκαία με μία αναλογία περίπου 75/25% στις εισόδους Φυλής/Δημοκρατίας. Επομένως στο σχεδιασμό μας χωροθετούμε 1450 κοντά στις δύο εισόδους της Φυλής με 50 θέσεις για πούλμαν και στις εισόδους της οδού Δημοκρατίας 470 θέσεις για Ι.Χ. και 30 θέσεις για πούλμαν.

Στην Α' φάση κατασκευής προτείνουμε κατασκευή θέσεων στάθμευσης για αιχμή επισκεπτών του πάρκου 2000 άτομα/ημέρα 560 θέσεων (2000X0,70/2-5 άτομα).

	<u>I.Χ. θέσεις</u>	<u>I.Χ. Λεωφορεία</u>
Είσοδοι Φυλής	370	20
Είσοδοι Δημοκρατίας	<u>160</u>	<u>10</u>
	530	30

Οι παραπάνω εκτιμήσεις θεωρούμε ότι είναι για Ελληνικά δεδομένα υψηλές. Μόνο το γεγονός ότι δεν έχει υπολογιστεί στον αριθμό θέσεων καμμία εναλλαγή (συντελεστής 1-0) και αφορά και υπολογισμό σε κατάσταση αιχμής ήδη δημιουργεί μιιά ιδανική κατάσταση άνετης στάθμευσης. Θεωρούμε πάραυτα ότι το πάρκο αυτό θα πρέπει να προσφέρει αυτή τη δυνατότητα.

Επί πλέον, επειδή οι χώροι στάθμευσης θα πρέπει να μην επιβαρύνουν αισθητικά το περιβάλλον, άρα θα φυτευθούν κατάλληλα, υπολογίζουμε 33 τ.μ./αυτοκίνητο Ι.Χ. και 80/λεωφορείο Ι.Χ.. Επομένως οι απαιτούμενοι χώροι στάθμευσης απαιτούν:

	<u>τ.μ. στάθμευσης</u> για Ι.Χ. (λεωφορεία) κοντά στις εισόδους της Φυλής	<u>τ.μ. στάθμευσης</u> για Ι.Χ. (λεωφορεία) κοντά στις εισόδους της Δημοκρατίας
Απώτερη Φάση	48000 (4000)	15500 (2400)
Α' Φάση	12200 (1600)	5300 (800)

3.2 Η Οργάνωση των Κυρίων Δικτύων Αναφοράς του Πάρκου

Το κεντρικό ιστορικό "τετράγωνο" του πάρκου, με τους στάβλους του Οθωνα και τον Πύργο Βασιλίσσης, διαπερνά ο σημαντικός άξονας κυκλοφορίας από Α προς Δ. Το ανατολικό τμήμα του άξονα και του "τετραγώνου" μαζί με τον Πύργο δεν βρίσκονται στην ιδιοκτησία του Ελληνικού Δημοσίου. Το δυτικό τμήμα του αντιθέτως, ήδη διαμορφωμένο με χαρακτήρα, συγκροτεί την κύρια πύλη εισόδου του πάρκου από την οδό Φυλής, στη θέση ακριβώς όπου προτείνεται να χωροθετηθεί, με ειδική διαμόρφωση, ο τερματικός σταθμός κορμού των λεωφορείων και όπου δημιουργείται χώρος στάθμευσης Ι.Χ. αυτοκινήτων και τουριστικών λεωφορείων.

Ο δεύτερος άξονας αναφοράς-προσπέλασης του πάρκου συγκροτείται από την αλλέα των κυπαρισσιών, που από το κεντρικό "τετράγωνο" και τον Πύργο Βασιλίσσης κινείται με κατεύθυνση ΒΑ-ΝΔ προς την οδό Φυλής, όπου και η δεύτερη δυτική είσοδος του πάρκου, συνδυασμένη με μικρό χώρο στάθμευσης.

Η ανατολική πρόσβαση του πάρκου, από την οδό Δημοκρατίας, κινείται υποχρεωτικά βόρεια από το κεντρικό "τετράγωνο" και με κατεύθυνση παράλληλη προς τη μία πλευρά του. Η ακριβής θέση του άξονα έχει επιλεγεί ώστε να συνδυάζεται με την προβλεπόμενη από το Ρυμοτομικό Σχέδιο πλατεία ανατολικά της εισόδου, στην οδό Φαιστού, ακριβώς στο σημείο όπου πρέπει να μεταφερθεί ο προαστιακός σιδηροδρομικός σταθμός.

Η σύνδεση των τριών αξόνων αναφοράς με τον τέταρτο, δεν μπορεί παρά να ακολουθεί παράλληλα το δυτικό μέτωπο του "τετραγώνου", όπου και οι παραδοσιακές κτιριακές εγκαταστάσεις, το υποστατικό του Οθωνα και οι αποθήκες.

Το νερό, κύριο συνδετικό δίκτυο αναφοράς του πάρκου, κινείται από Β προς Ν, ανάμεσα στους δύο λόφους, ακριβώς στη συμβολή των υδάτων της λεκάνης απορροής, με συνεχώς μεταβαλλόμενα επίπεδα και μορφολογικά χαρακτηριστικά. Από τον "φυσικό" χώρο, τον οποίο υπομνηματίζει η μορφή των επάνω λιμνών, οδηγείται ο περιπατητής ολοένα σε πιο "κατασκευασμένο" αστικό χώρο, στο κανάλι και στη μικρότερη λίμνη, δυτικά της αλλέας των κυπαρισσιών.

Το μικρό τρένο, με υποχρεωτικά αυστηρά γεωμετρικά χαρακτηριστικά, ωστόσο κινείται αρκετά ελεύθερα στο χώρο, διαπερνώντας το πάρκο από Β προς Ν με κατάλληλα επιλεγμένη διαδρομή, ώστε να προβάλλονται και να αναδεικνύονται στον επιβάτη του οι λειτουργικές ενότητες και τα χαρακτηριστικά του χώρου. Οι τέσσερις σταθμοί του έχουν χωροθετηθεί σε περιοχές με εντατική και διακεκριμένη δραστηριότητα, ώστε να μπορεί να παραλάβει και το ρόλο του μεταφορικού μέσου.

Το δίκτυο των κήπων αποτελεί το ουσιαστικό ενοποιητικό στοιχείο του πάρκου, με το προβλεπόμενο εμπλουτισμό της δασικής βλάστησης των δύο λόφων και των υπόλοιπων δασικών εκτάσεων, με τους ανθώνες και τα αρωματικά φυτά στις όχθες, τις λίμνες, τον δενδρόκηπο-Arboretum στην περιοχή της ανατολικής εισόδου, τον εμπλουτισμένο δενδρόκηπο συνδυασμένο με το πρότυπο αγρόκτημα βιολογικής καλλιέργειας, στη κεντρική δυτική περιοχή του πάρκου, και το βοτανικό κήπο-φυτώριο, οργανωμένα για επίσκεψη-απόλαυση.

Στη τομή των δύο σημαντικών αξόνων κυκλοφορίας, στα κτίρια του ιστορικού-παραδοσιακού κεντρικού "τετραγώνου", που ανήκουν στην έκτασση του πάρκου, γύρω από το αίθριο, χωροθετείται το Κέντρο Περιβάλλοντος και Επιστημών, θέμα το οποίο από μόνο του συνδέει το ιστορικό παρελθόν με το ιστορικό παρόν και τη προοπτική του μέλλοντος.

Οποια ρύθμιση τελικά επιλεγεί από το Ελληνικό Δημόσιο με την ιδιοκτησία της "Αγροτικής Εταιρίας Π.Β. Α.Ε." δεν θα πρέπει να αγνοεί την απόλυτη ανάγκη, που υπάρχει, να αποκατασταθεί και να είναι επισκέψιμο από τους περιπατητές του πάρκου όλο το ιστορικό "τετράγωνο", με τα κτίρια του Πύργου και την αλλέα με τα κυπαρίσσια.

Συνεχίζοντας την πορεία προς Β, στον κύριο άξονα πεζών, οργανώνεται το δεύτερο αίθριο με την παλιά αποθήκη, σε κτίριο διοίκησης του πάρκου. Στον ενδιάμεσο χώρο αποκαθίστανται τα μέτωπα των κτιρίων ιδιοκτησίας Σερπιέρη και έτσι στην ουσία έχει προβληθεί, με την ένταση που απαιτείται, η μία "όψη" του τετραγώνου.

Ολες οι υπόλοιπες λειτουργίες οργανώνονται με τρόπο που να μπορεί ο περιπατητής να τις επισκεφθεί σε συνεχή πορεία, όπως άλλωστε φαίνεται στο Χωροταξικό Σχέδιο. Να σημειωθούν μόνον εδώ ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά, που αφορούν στις ομάδες λειτουργιών, όπως:

- στο βόρειο και κεντρικό τμήμα, ανατολικά από το νερό, χωροθετούνται οι δραστηριότητες που δημιουργούν εντατικές καταστάσεις (έκθεση ΡΗΑΕΝΟΜΕΝΑ, μεγάλο εστιατόριο, εστιατόριο γρήγορης εξυπηρέτησης, κατάστημα, κέντρο πληροφοριών, μονάδες ανακύκλωσης χαρτιού και γυαλιού, μεγάλος χώρος υπαίθριων συγκεντρώσεων, υπαίθριο αμφιθέατρο εκδηλώσεων), ενώ συνεχίζοντας προς Β ο χαρακτήρας του τοπίου εξομαλύνεται, με τη βοήθεια του σύγχρονου και του παραδοσιακού ενεργειακού πάρκου, του ρολογιού και τους περιπάτους στο Αττικό δάσος, κλπ.

- στην πορεία από τον ΒΑ λόφο, προς τον υδρόμυλο και προς τον Νότο, ενσωματώνεται στις δραστηριότητες του πάρκου το εκεί υπάρχον κτίσμα και οι διαμορφώσεις του. Το εστιατόριο, το οποίο χωροθετείται εκεί, προβλέπεται να λειτουργεί τη νύχτα, ανεξάρτητα από το πάρκο και για το λόγο αυτό έχει δική του προσπέλαση και μικρό χώρο στάθμευσης κοντά του. Η θέση του έχει επιλεγεί σε σημείο ιδιαίτερα ελκυστικό, όπου το βράδυ κείνται εμπρός του οι ανθώνες με τα αρωματικά φυτά, η λίμνη και οι φαντασμαγορικές τέντες του PHAENOMENA, ενώ μακριά διαγράφεται ο Υμηττός, απ'όπου και ανατέλει η Σελήνη.
- στο δυτικό και κεντρικό τμήμα του πάρκου χωροθετούνται οι δραστηριότητες που σχετίζονται με το πρότυπο κτήμα βιολογικής καλλιέργειας και εκτροφής κατοικίδιων ζώων. Δίπλα τους, πάνω στον μεγάλο άξονα και το κανάλι χωροθετείται η λαϊκή αγορά-ανθαγορά και πιο νότια, στην κάτω λίμνη, το φυτώριο-βοτανικός κήπος και ένα αναψυκτήριο μαζί του.

Τέλος, στο νότιο και "αποκομμένο" τμήμα του πάρκου, χωροθετούνται δύο σημαντικές ομάδες λειτουργιών, που αντιστοιχούν σε αθλητικές δραστηριότητες και σε δραστηριότητες εντατικής αναψυχής, με το λόφο των αερόστατων και τον εκτεταμένο παιχνιδότοπο, που πιθανώς να συμπληρώνεται και με δραστηριότητα χαρακτήρα υδροαναψυχής. Επειδή αυτή η λειτουργία προβλέπεται να αναπτυχθεί από ιδιώτη επενδυτή, δημιουργείται από την οδό Δημοκρατίας ξεχωριστή είσοδος στο πάρκο και ειδικός χώρος στάθμευσης, από την οδό Δημοκρατίας.

Το μεγάλο και σημαντικό ενοποιητικό στοιχείο του πάρκου, εκτός από το νερό και τις φυτεύσεις, είναι το "πανί". Τέντες πάνω στη λίμνη, η έκθεση PHAENOMENA, τέντες πάνω από τα περίπτερα του συγκροτήματος πληροφόρησης, τέντες στη λαϊκή αγορά, ανθαγορά, τέντες στο αναψυκτήριο του φυτωρίου, πανί στο λόφο με τα αερόστατα, τέντες πάνω από τα περίπτερα εισόδου.

1. Εισαγωγή

Το ολοκληρωμένο πρόγραμμα, που ακολουθεί, συντάχθηκε με αφετηρία το "αναλυτικό πρόγραμμα δραστηριοτήτων" του Μαΐου του 1992 του Οργανισμού Αθήνας. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες κωδικοποιήθηκαν στις παρακάτω ενότητες:

- σημαντικές δραστηριότητες, δηλαδή περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, αναψυχή, σωματική άσκηση και έκφραση και εστίαση,
- δραστηριότητες υποδοχής και εξυπηρέτησης επισκεπτών, και
- δραστηριότητες διοίκησης και διαχείρισης του πάρκου.

Οι ενότητες αυτές οργανώνονται γύρω από τα δομικά στοιχεία-δίκτυα του πάρκου, δηλαδή τα στοιχεία εσωτερικής κυκλοφορίας, φυτεύσεων, νερού και τρένου.

Ειδική αναφορά γίνεται για την μεταχείριση των υπαρχουσών λειτουργιών προς απομάκρυνση ή μετεγκατάσταση από το πάρκο.

2. Σημαντικές Δραστηριότητες

2.1 Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση

2.1.1 Κέντρο Περιβάλλοντος & Επιστημών - Στάβλοι του Οθωνα

Το κέντρο αυτό θα πρέπει να αποτελέσει το σημείο αναφοράς για όλες τις άλλες λειτουργίες-δραστηριότητες περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ταυτόχρονα τον πυρήνα γύρω από τον οποίο θα αναπτυχθούν οι δραστηριότητες ομάδων περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων πολιτών-φίλων του πάρκου.

Για την εκπλήρωση των παραπάνω στόχων προτείνεται να περιλαμβάνει:

- Εκθετήριο με μόνιμα κυρίως εκθέματα που θα παρουσιάζουν, με τρόπο συνολικό και ταυτόχρονα συνοπτικό, τα προβλήματα διαχείρισης του περιβάλλοντος και με αναφορά τόσο στην ιστορική όσο και στην σημερινή τους διάσταση.

- Χώρους συναντήσεων ή σεμιναρίων, τεκμηρίωσης και βιβλιοθήκης, εργαστηρίου επικοινωνίας και έκφρασης σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα, γραφείων και ενδεχομένως εργαστηρίου για το σχεδιασμό εκθεμάτων.

Ο κεντρικός χαρακτήρας της λειτουργίας αλλά και το εν μέρει ιστορικό περιεχόμενό της, μονοσήμαντα σχεδόν, οδηγούν στην εγκατάστασή της στο χώρο των Οθωνικών υποστατικών.

Η μελλοντική ανάπτυξη της λειτουργίας μπορεί να γίνει στους, αντίστοιχου χαρακτήρα, όμορους προς Β χώρους που σήμερα είναι ιδιωτικής ιδιοκτησίας και χρησιμοποιούνται ως στάβλοι.

2.1.2 Φαινόμενα

Για να σχηματίσουμε τη δική μας εικόνα του κόσμου πρέπει να είμαστε ικανοί να γνωρίσουμε και να κατανοήσουμε τους νόμους, τις αλληλοεξαρτήσεις και τις διεργασίες της φύσης. Η ίδια η διαδικασία της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης πρέπει να στηρίζεται σε τέτοιες διαδικασίες και όχι σε ένα άλλο σύνολο τεχνητά προκατασκευασμένων αντιλήψεων που έρχονται να αντικαταστήσουν τις ήδη υπάρχουσες.

Τα "φαινόμενα" θέλουν να γεφυρώσουν το χάσμα προς την κατεύθυνση μίας ουσιαστικότερης κατανόησης του κόσμου, που έχει γίνει σήμερα πολυπλοκότερος, μέσα από τη παρουσίαση θεματικών ενοτήτων γύρω από το Νερό, τον Αέρα, τη Φωτοσύνθεση, τη Μηχανική, την Ακουστική, την Οπτική, τη Μετεωρολογία, κλπ.

Η προσέγγισή τους δεν πρέπει να προϋποθέτει κάποιο επίπεδο εκπαίδευσης με την έννοια της γνώσης που περιέχεται σε σχετικά διδακτικά/σχολικά βιβλία ενώ αντίθετα πρέπει να γίνεται μέσα από την απόλαυση και το παιχνίδι.

Και τα "φαινόμενα" λοιπόν αποτελούν σημείο αναφοράς για όλες τις άλλες λειτουργίες περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και καθώς ο χαρακτήρας τους είναι συμπληρωματικός προς αυτόν του "Κέντρου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης" θα πρέπει ως ένα ενιαίο σύνολο να θεωρηθούν ως η Κεντρική Λειτουργία που διαμορφώνει τον θεματικό χαρακτήρα του Πάρκου Πύργου Βασιλίσσης.

Η δραστηριότητα αυτή έχει σκοπό την συνειδητοποίηση του κοινού, για τις συνέπειες του σημερινού τρόπου ζωής, στην εξάντληση των πρώτων υλών και τη διατάραξη των οικοσυστημάτων καθώς και την ενημέρωση για τις δυνατότητες που παρέχονται για περιορισμό των επιπτώσεων μέσα από την ανακύκλωση. Για το σκοπό αυτό δημιουργείται ένα σύστημα ανακύκλωσης κύριο χαρακτηριστικό του οποίου είναι η έντονη συμμετοχή του κοινού σε πολλές από τις φάσεις του.

Το σύστημα περιλαμβάνει:

- α) Διαλογή Υλικών. Προϊόντα δραστηριοτήτων του πάρκου (χαρτιά, γυαλιά και κουτιά αλουμινίου) ή που τα φέρνουν μαζί τους οι επισκέπτες, διαχωρίζονται με αριθμό συστήματος κάδων που τοποθετούνται στις εισόδους. Ιδιαίτερα για τη δραστηριότητα των παιδιών προτείνεται η χρήση κατάλληλου μεγέθους "ομιλουσών" κουκλών που καταπίνουν το χαρτί με σύστημα πεπιεσμένου αέρα και "ευχαριστούν" κάθε προσφορά. Σε χωριστά μέρη, τέλος, συγκεντρώνονται όλα τα προϊόντα των γεωργικών-δασικών καλλιέργειών και χωνεύονται προς παρασκευή χούμου.
- β) Ανακύκλωση. Το χαρτί ανακυκλώνεται σε μικρό εργοστάσιο όπου επίσης ευρίσκεται και ο φούρνος που λειώνει το γυαλί καθώς και μικρό εργαστήριο επεξεργασίας της υαλομάζας. Στο σύνολό τους αποτελούν διακεκριμένη ενότητα για επίσκεψη. Τα φυτικά προϊόντα "χωνεύονται" σε κατάλληλες κατασκευές μαζί με τις καλλιέργειες.
- γ) Διάθεση. Χαρτί και γυαλί: επί τόπου, στο μαγαζί, στη λαική. Χούμος: στις καλλιέργειες.

Σε αυτό παρουσιάζονται οι σύγχρονες δυνατότητες παραγωγής ενέργειας με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον. Περιλαμβάνει:

- α) Εκθέματα φυσικής κλίμακας, όπως συστήματα παραγωγής αιολικής και ηλιακής ενέργειας. Τα συστήματα αυτά, εκτός από το σκοπό της επίδειξης, συνεισφέρουν στο ενεργειακό ισοζύγιο του πάρκου.

- β) Πληροφοριακό υλικό. Παρουσίαση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τις "κλασσικές" μεθόδους παραγωγής ενέργειας και των δυνατοτήτων και του τρόπου λειτουργίας των "εναλλακτικών" μεθόδων. Για όσες από τις τελευταίες υπάρχουν αντίστοιχα εκθέματα γίνεται παρουσίαση της συνεισφοράς τους στο ενεργειακό ισοζύγιο του πάρκου με στοιχεία απογραφικά αλλά και πραγματικού χρόνου.

2.1.5 Παραδοσιακό Ενεργειακό Πάρκο

Παρουσίαση των παραδοσιακών τρόπων παραγωγής "πρωτογενούς" ενέργειας. Περιλαμβάνει:

- α) Εκθέματα. Ανεμόμυλοι από διάφορες περιοχές της Ελλάδας, ή και άλλων χωρών, και υδρόμυλος. Ορισμένοι από τους ανεμόμυλους μπορεί να χρησιμοποιούνται για άντληση ύδατος από γεωτρήσεις ή και για παραγωγή ενέργειας μέσω σύνδεσης με μικρές ηλεκτρογεννήτριες, ενώ ο υδρόμυλος μπορεί να χρησιμοποιείται περιοδικά, για άλεση.
- β) Πληροφοριακό υλικό. Επεξηγεί τις αρχές λειτουργίας των παραπάνω και ενημερώνει για άλλα αντίστοιχου χαρακτήρα συστήματα.

2.1.6 Ανακύκλωση Υγρών Αστικών Λυμάτων

Σκοπός αυτής της λειτουργίας είναι αφ' ενός η ενημέρωση σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και τη διαχείριση των υγρών αστικών λυμάτων, και αφ' ετέρου η συνεισφορά στο υδατικό ισοζύγιο του πάρκου (άρδευση), που καθιστά άμεσα ορατή την αξία των συστημάτων διαχείρισης και καθαρισμού των λυμάτων. Η εγκατάσταση περιλαμβάνει:

- α) Εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού αστικών λυμάτων διατεταγμένων κατά τέτοιο τρόπο που καθιστά δυνατή την πλήρη παρακολούθηση της διαδικασίας καθαρισμού από τους επισκέπτες. Οι εγκαταστάσεις τροφοδοτούνται από παρακείμενο αποχετευτικό αγωγό. Το επεξεργασμένο νερό αποθηκεύεται στις λίμνες και μέσω αυτών χρησιμοποιείται για άρδευση ενώ τα στερεά υποπροϊόντα χρησιμοποιούνται για λίπανση.
- β) Πληροφοριακό υλικό όπου επεξηγείται το σύστημα και η συνεισφορά του στο πάρκο ενώ γίνεται αναφορά στα γενικότερα προβλήματα και την αντιμετώπισή τους.

Φυσικά τα λύματα του ίδιου του πάρκου θα πηγαίνουν στο βιολογικό καθαρισμό, στα πλαίσια της προσπάθειας, που πρέπει να διέπει όλες τις δραστηριότητες του πάρκου, ώστε να παράγονται τα λιγότερα δυνατά σκουπίδια-λύματα.

2.1.7 Προστασία των Δασών από Πυρκαγιές

Μέσα σε ένα "αναγεννημένο" δασικό περιβάλλον παρουσιάζεται το πρόβλημα των δασικών πυρκαγιών και οι αιτίες που τις προκαλούν. Επίσης όλα τα μέτρα, σχεδιασμού, οργανωτικά και υλικά που απαιτούνται για τον έλεγχό τους.

2.1.8 Οργανική Καλλιέργεια

Σκοπός αυτής της λειτουργίας είναι η εξοικείωση των κατοίκων της μεγαλούπολης με τη γεωργική διαδικασία παραγωγής και η ανάδειξη των προτερημάτων της οργανικής καλλιέργειας που αντί για χημικά χρησιμοποιεί οργανικά-φυσικά λιπάσματα.

Οι υπάρχουσες φυτείες φυσικιάς, εληάς και αμυγδαλιάς μεταπλάθονται και εμπλουτίζονται με άλλες καλλιέργειες δενδρώδεις και ετήσιες έτσι ώστε να παρουσιάζεται ο μεγαλύτερος δυνατός αριθμός χαρακτηριστικών για τη περιοχή καλλιεργειών.

Η καλλιέργεια γίνεται με τη μικρότερη δυνατή χρήση μηχανικών μέσων και σε ορισμένες φάσεις της μπορεί να συμμετέχουν σε αυτή ομάδες πεισκεπτών (π.χ. συλλογή φυσικιών, εληάς, αμυγδάλων, πορτοκαλιών). Η κατάλληλη επιλογή των ειδών θα διατηρήσει αυτή την ιδιαίτερη δραστηριότητα για ολόκληρη τη διάρκεια του χρόνου.

Η λίπανση, τέλος, γίνεται με φυσικά λιπάσματα που παρασκευάζονται επί τόπου με τη κατάλληλη μίξη ιζημάτων της εγκατάστασης βιολογικού καθαρισμού, χωνεμένης φυτικής μάζας και κοπριάς από τη φάρμα των ζώων.

Πληροφοριακό υλικό που αφορά τα είδη και τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται και τα αποτελέσματά τους σε συσχέτισμό με το "βιομηχανικό" τρόπο καλλιέργειας συμπληρώνουν την εγκατάσταση.

2.1.9 Ελαιοτριβείο

Σκοπός αυτής της λειτουργίας είναι η εξοικείωση με τις παραδοσιακές μεθόδους επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων. Η συγκεκριμένη μορφή είναι ενδεικτική και μελλοντικά μπορεί να εμπλουτισθεί και με άλλες (π.χ. οινοποιείο, ξηραντήριο κλπ.), έτσι ώστε ει δυνατόν σε όλη τη διάρκεια του έτους κάποιες από αυτές να είναι σε λειτουργία.

Προτείνεται η επί τόπου μεταφορά του εξοπλισμού ενός από τα πολλά παραδοσιακά ελαιοτριβεία που παραμένουν για χρόνια αχρησιμοποίητα στην Ελληνική ύπαιθρο. Ο τρόπος λειτουργίας του συστήματος και τα αποτελέσματα λειτουργίας του σε σχέση με τις σημερινές μεθόδους θα επεξηγούνται από κατάλληλο εποπτικό υλικό, ενώ η πρώτη ύλη θα προέρχεται από το επί τόπου παραγόμενο προϊόν.

2.1.10 Βοτανικός Κήπος - Φυτώριο

Στο φυτώριο αναπαράγονται ει δυνατόν όλα τα είδη της Αττικής χλωρίδας και ακόμα όσα άλλα χρησιμοποιούνται ήδη ευρέως για φυτεύσεις από τους Δήμους και Κοινότητες της Αττικής. Τα προϊόντα θα χρησιμοποιούνται για τον συνεχή εμπλουτισμό του πάρκου, για χρήση από τους όμορους δήμους και προς πώληση στην αγορά του πάρκου. Η επιμορφωτική χρήση της εγκατάστασης επιβάλλει την εκτεταμένη χρήση κατάλληλου πληροφοριακού υλικού και κατάλληλη διαμόρφωση, που θα επιτρέψει την ξενάγηση σε αυτή μικρών ομάδων μεγέθους τάξης σχολείου.

2.1.11 Η Φάρμα των Ζώων

Ένταγμένη στην ενότητα "πρότυπο αγρόκτημα", μαζί με την "Οργανική Καλλιέργεια", οργανώνεται μονάδα παραγωγικών οικόσιτων ζώων που συναντώνται στην Ελληνική ύπαιθρο, τα προϊόντα της οποίας μπορεί να διατίθενται είτε στην λαϊκή αγορά, είτε στους χώρους εστίασης του πάρκου.

2.1.12 Κήποι

Μπορούμε να υποθέσουμε ότι η επιδίωξη απόλαυσης και ευδαιμονίας που αποτελούν το κίνητρο για τη παραμονή του αστικού πληθυσμού στο πάρκο συνιστούν σπερματικές μορφές αναγνώρισης της αξίας του "φυσικού στοιχείου" και της αναγκαιότητας αρμονικής συνύπαρξης μαζί του.

Μέσα στα πλαίσια ενός πάρκου περιβαλλοντικής συνειδητοποίησης αυτό το νοητικό υπόστρωμα είναι δυνατό και πρέπει να μεταλλαχθεί σε έκδηλο ενδιαφέρον για τη συνειδητή γνωριμία με το φυσικό στοιχείο, χωρίς όμως κατ' ανάγκη να διαταράσσεται η δυνατότητα της "υποσυνειδητής" απόλαυσης.

Για την εξυπηρέτηση του παραπάνω στόχου προτείνουμε την οργάνωση του εκτεταμένου πράσινου του Πάρκου Πύργου Βασιλίσσης σε θεματικές ενότητες (Αττικό δάσος, Δενδρόκηπος, Ανθόκηπος). Αυτό θα επιτευχθεί μέσα από τις κατάλληλες φυτευτικές παρεμβάσεις, την ύπαρξη σχετικής ενημερωτικής σήμανσης και τη δημιουργία ευδιάκριτων διαδρομών κίνησης, που θα διευκολύνουν τη γνωριμία.

Σε κάθε όμως περίπτωση η ανάπτυξη αυτής της παρέμβασης θα έπρεπε να είναι διακριτική ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος μετατροπής της μεγάλης έκτασης, που καταλαμβάνουν οι παραπάνω κήποι, σε έναν απέραντο εκθεσιακό-τεχνητό χώρο, σε αντίθεση με ένα πραγματικό ιθαγενές (τοπικό) φυσικά πλούσιο περιβάλλον.

2.1.13 Κέντρο Επιμόρφωσης και Εκπαίδευσης

Σκοπός του είναι η παροχή συστηματικής εκπαίδευσης με, πιθανές, κύριες κατευθύνσεις:

- "κηπουρική και κηποτεχνία" που απευθύνεται κυρίως σε υπαλλήλους των Δήμων και Κοινοτήτων της Αττικής, και
- "οργανικές καλλιέργειες" που απευθύνεται κυρίως σε αγρότες, και τα δύο σε συνδυασμό με ένα ευρύτερο πλαίσιο επιμόρφωσης σε θέματα προστασίας και διαχείρισης περιβάλλοντος.

Η διδασκαλία και φιλοξενία, όταν απαιτείται, των εκπαιδευόμενων θα μπορούσε να γίνεται στις υπάρχουσες εγκαταστάσεις του Ε.Ι.Ν. ενώ για τη πρακτική εξάσκηση θα χρησιμοποιούνται οι κατάλληλες περιοχές του πάρκου. Η διοίκηση, τέλος, του κέντρου συστεγάζεται με τη διοίκηση του πάρκου.

2.1.14 Εκθεσιακό Κέντρο

Η σχεδόν παγκόσμια τάση για ευαισθητοποίηση γύρω από τα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος έχει κινητοποιήσει ένα υπολογίσιμο τμήμα των παραγωγικών μηχανισμών προς τη κατεύθυνση της παραγωγής προϊόντων "φιλικών" προς το περιβάλλον. Παρά τα προβλήματα που υπάρχουν (όπως το όχι πάντοτε ανταγωνιστικό κόστος αυτών των προϊόντων, η δυσκολία ανατροπής ήδη παγιωμένων καταναλωτικών προϊόντων κλπ.) η σχετική αγορά διευρύνεται συνεχώς και διεκδικεί διαρκώς νέους τομείς της κατανάλωσης.

Ενα πάρκο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης που φιλοδοξεί να συμβάλει στη δημιουργία μίας νέας στάσης ζωής θα έπρεπε οπωσδήποτε να συνδράμει αυτές τις προσπάθειες. Ενα εκθεσιακό κέντρο για τα σχετικά προϊόντα μπορεί, λοιπόν, να φέρει κοντά τη "θεωρία" που "αναπτύσσεται" σε άλλες περιοχές του πάρκου με τη καθημερινή πρακτική των καταναλωτικών προτύπων. Αυτό κρίνεται ιδιαίτερα χρήσιμο γιατί αυτά τα πρότυπα είναι που τελικά κρίνουν τη στάση μας απέναντι στο περιβάλλον.

Το εκθεσιακό κέντρο εκτός από την οργάνωση θεματικών εκθέσεων καταναλωτικών προϊόντων θα μπορεί οπωσδήποτε να χρησιμοποιηθεί και για άλλες περιοδικές ή έκτακτες εκθέσεις ή, δευτερευόντως και για οργάνωση εκδηλώσεων αναψυχής σε κλειστό χώρο.

2.1.15 Συνεδριακό Κέντρο Ε.Ι.Ν.

Το συγκρότημα αυτό έχει συνεδριακού χαρακτήρα λειτουργία με παράλληλη δυνατότητα φιλοξενίας και εστίασης προσκεκλημένων του ιδρύματος. Αποτελείται από το κεντρικό δυόροφο κτίριο, όπου είναι συγκεντρωμένες όλες οι κύριες δραστηριότητες, και μονόροφη πτέρυγα.

Τα κτίρια καθ' εαυτά αποτελούν ένα πετυχημένο δείγμα αρχιτεκτονικής της δεκαετίας του 1950, ενώ η τοποθέτηση και η λειτουργία του συγκροτήματος είναι συμβατές με τη διαρρύθμιση και τη λειτουργία του πάρκου.

Ετσι προτείνεται το συγκρότημα αυτό να συνεχίσει τη σημερινή του λειτουργία στην οποία σταδιακά μπορεί να ενσωματωθούν ανάλογου χαρακτήρα δραστηριότητες του πάρκου όπως διοργάνωση ημερίδων και συνεδρίων για το περιβάλλον, φιλοξενία προσκεκλημένων, κλπ.

2.2 Αναψυχή

2.2.1 Υπαίθριο Αμφιθέατρο

Το υπό ανέγερση αμφιθέατρο του ΑΣΔΑ προβλέπεται να έχει 600 θέσεις καθήμενων σε κερκίδες, 900 θέσεις σε πρανή καθώς και σκηνή με εξυπηρετήσεις (καμαρίνια, χώροι υγιεινής, κλπ.). Λειτουργικά θα ενταχθεί στο πάρκο ως εγκατάσταση οργανωμένης αναψυχής (μουσική, θέατρο, επιθεώρηση).

2.2.2 Υπαίθριες Συγκεντρώσεις - Θεάματα

Λειτουργικά θα εξυπηρετεί υπαίθριες εκδηλώσεις (όπως κονσέρτα, θεάματα, πυροτεχνήματα και δημόσιες συγκεντρώσεις με χωρητικότητα έως και 3000 ατόμων) που αναμένεται να συνεισφέρουν σημαντικά στην "ελκτικότητα" του πάρκου και την "εικόνα" του ως τόπου συνάντησης μεγάλου αριθμού πολιτών.

Αυτό προσδιορίζει και το χαρακτήρα του ως δημόσιας πλατείας, μάλλον, και όχι ως ενός υπαίθριου θεάτρου. Παρ' όλα αυτά για την υποστήριξη ορισμένων από τις δραστηριότητες είναι απαραίτητη η ύπαρξη ανοικτής σκηνής με εξυπηρετήσεις (καμαρίνια, αποθήκες, χώρους υγιεινής, κλπ.).

2.2.3 Παιδική Χαρά

Κύριος σκοπός της η εξυπηρέτηση αναγκών του γειτονικού πληθυσμού, που αναμένεται να επισκέπτεται συχνά το πάρκο, ενώ ταυτόχρονα θα λειτουργεί σαν "ανάπαυλα" για τα μικρά παιδιά που ακολουθούν τις οικογένειές τους.

2.2.4 Ελεύθερο Παιχνίδι

Μεγάλες εκτάσεις για αναψυχή σε συνδυασμό με "εθισμό" του Αττικού πληθυσμού στην έννοια της ανάπτυξης δραστηριοτήτων μέσα στη φύση, ελεύθερο παιχνίδι και δραστηριότητες όπως αερομοντελισμός, πέταγμα χαρταετών κλπ., προσιτές σε όλους. Οι χώροι αυτοί θα χρησιμοποιηθούν και ως "ρεζέρβα" γης για μελλοντικές αναπτύξεις που θα κριθούν αναγκαίες κατά τη φάση λειτουργίας του πάρκου.

2.2.5 Κήποι Ανακάλυψης και Περιπέτειας

"Εξειδικευμένη" μορφή παιδικής χαράς όπου οι μικροί επισκέπτες μέσα από καταστάσεις παιχνιδιού θα έρχονται σε επαφή και θα ευαισθητοποιούνται σε θέματα τέχνης, επιστήμης και περιβάλλοντος. Κυρίαρχος ο ψυχαγωγικός χαρακτήρας μέσα από τον οποίο επιδιώκεται η δημιουργία ισχυρών εντυπώσεων-εικόνων.

2.2.6 Αερόστατα

Αναψυχή μέσα από την αισθητική απόλαυση (πολύχρωμα μπαλόνια διαφόρων χρωμάτων, σχημάτων και μεγεθών) αλλά και τη χρήση (σύντομες "πτήσεις" σε μικρό ύψος που όμως επιτρέπουν τη συνολική εποπτία του πάρκου αλλά και της πόλης, όταν φυσικά οι καιρικές συνθήκες το επιτρέπουν).

2.2.7 Εντατική Αναψυχή

Οι εγκαταστάσεις εντατικής αναψυχής αποσκοπούν αφ' ενός στη δημιουργία έντονα ελκτικής εικόνας του πάρκου και αφ' ετέρου, μέσω του έντονα ανταποδοτικού χαρακτήρα τους, στη δημιουργία εσόδων απαραίτητων για τη συντήρηση και επέκταση του πάρκου. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να διερευνηθούν εναλλακτικές δυνατότητες όπως:

- Παιχιδότοπος: ελαφρά στεγασμένη αίθουσα μεγάλου μεγέθους που περικλείει παιδική χαρά με γιγαντιαίες τσουλήθρες κ.α., θεαματικά παιχνίδια, μπόουλινγκ, πατινάζ, ηλεκτρονικά παιχνίδια, κλπ.
- υδροαναψυχή: νεροτσουλήθρες, πισίνα κυμάτων, ήσυχη γωνιά, αργό "τεμπέλικο" ποτάμι, καταρράκτες, κλπ. εγκαταστάσεις παιχνιδιού με το νερό.

Επίσης θα πρέπει να διερευνηθεί το μέγεθος, η ποιότητα και ποικιλία εκείνη των εγκαταστάσεων που θα διασφαλίσει τον έντονα ελκτικό χαρακτήρα και την ανταποδοτικότητά τους, ανταποκρινόμενη στη πραγματικότητα της Ελληνικής-Αθηναϊκής-τοπικής "αγοράς".

Το θέμα αυτό θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο εξειδικευμένης μελέτης του Φορέα Διαχείρισης του πάρκου (έρευνα αγοράς-μελέτη εφικτότητας), όπως και διαπραγματεύσεων με ενδιαφερόμενους επενδυτές και επιχειρηματίες που θα αναλάβουν τελικά την υλοποίηση, λειτουργία και διαχείρισή του, κάτω από ένα οικονομικό σχήμα που θα είναι αποδεκτό για τη βιωσιμότητα του συνολικού πάρκου.

2.3 Σωματική Άσκηση και Εκφραση

Στο νότιο τμήμα του χώρου υπάρχουν οι γνωστές αθλητικές εγκαταστάσεις των οποίων, προς το παρόν, δεν κρίνεται δυνατή η απομάκρυνση. Προτείνεται επομένως, η ένταξή τους στον λειτουργικό χαρακτήρα του πάρκου, με έμφαση σε εκείνες τις πλευρές του αθλητισμού, όπως σωματική άσκηση και έκφραση για μεγάλο αριθμό ενδιαφερόμενων, που είναι συμβατές με αυτόν. Γι' αυτό το σκοπό απαιτούνται τροποποιήσεις στις υπάρχουσες εγκαταστάσεις και, κυρίως, εισαγωγή νέων δραστηριοτήτων που αναμένεται να προσδώσουν τον επιθυμητό χαρακτήρα. Οι επί μέρους λειτουργίες που προτείνονται γι' αυτό το πρότυπο αθλητικό κέντρο είναι οι ακόλουθες:

2.3.1 Στίβος Άσκησης

Προτείνεται η μετατροπή του σημερινού γηπέδου σε στίβο άσκησης και άθλησης που θα ενταχθεί σε ένα περιβάλλον αναβαθμισμένων συνθηκών με έντονη τη παρουσία του πράσινου. Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλλει οπωσδήποτε και η κατεδάφιση της υπαρχουσας αντιαισθητικής τσιμεντένιας κερκίδας. Εάν η ύπαρξη θέσεων για καθήμενους θεατές κρίνεται ως εντελώς αναγκαία, τότε μπορεί να δημιουργηθεί χαμηλού ύψους εξέδρα (3-4 σειρές), που θα αναπτύσσεται σε μεγάλο μήκος του στίβου έτσι ώστε να δίνει ίδιο ή και μεγαλύτερο αριθμό θέσεων από την υπάρχουσα κερκίδα.

2.3.2 Κλειστό Γυμναστήριο

Προτείνεται η μεταφορά ή η εκ νέου κατασκευή του σε καταλληλότερη θέση, κοντά στο στίβο. Η δυνατότητα να κατασκευαστεί μαζί του και ένα κλειστό κολυμβητήριο δεν κρίνεται σκόπιμη, δεδομένου ότι ο χαρακτήρας του πάρκου δεν πρέπει να αποκτήσει έντονη αθλητική εικόνα.

2.3.3 Basket - Volley - Tennis

Εκτάσεις με επιφάνεια κατάλληλα σταθεροποιημένη για τα παραπάνω παιχνίδια. Όπως και στη περίπτωση του στίβου άσκησης, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην αρμονική τους ένταξη στο πράσινο. Δεν προτείνεται να χρησιμοποιούνται για προπόνηση ή αγώνες αλλά μάλλον για άσκηση των κατοίκων της περιοχής.

2.3.4 Κέντρο Σωματικής Ευεξίας

Μόνιμη εγκατάσταση δραστηριοτήτων σχεδιασμένη ως σταυροδρόμι σώματος και πνεύματος. Εδώ θα ασκούνται όλες οι δραστηριότητες που αφορούν στη σωματική ευεξία (σωματική έκφραση, χορός, τζούντο, γιόγκα, σάουνα), σε ατμόσφαιρα που θα ενθαρρύνει τις κοινωνικές επαφές και θα πλαισιώνονται από σχετική πληροφόρηση (υγεία, διαιτητική, κλπ.). Ένα εντευκτήριο του κέντρου αυτού που θα έχει το παραπάνω χαρακτήρα μπορεί να αποτελέσει το σημείο αναφοράς για ολόκληρο το αθλητικό κέντρο και ταυτόχρονα τον "σύνδεσμό" του με το κέντρο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης.

2.3.5 Μονοπάτια Άσκησης

Με αφετηρία και τέρμα το κέντρο σωματικής άσκησης και μέσα στο δάσος του νότιου τμήματος του πάρκου, μπορεί να αναπτυχθούν μονοπάτια άσκησης, κατάλληλα εξοπλισμένα για γυμναστική άσκηση και δυνατότητα χρήσης από όλες τις ηλικίες.

2.4 Εστίαση

Πέρα από το να είναι, η δραστηριότητα αυτή, προφανής εξυπηρέτηση των επισκεπτών του πάρκου και σημαντική πηγή εισοδήματος, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως μία ακόμη σημαντική δραστηριότητα, που θα συνεισφέρει αποφασιστικά στην επιδιωκόμενη "εικόνα" του πάρκου.

Δεν πρέπει να περιοριστεί στην αμερικάνικη και βορειοευρωπαϊκή προσέγγιση της προσφοράς τυποποιημένων, σε υγιεινή συσκευασία, και με σημαντικό κέρδος, προϊόντων.

Μερικά θέματα που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για να στηρίξουν μια διαφορετική προσέγγιση θα μπορούσε να είναι τα εξής:

- Αναπαραγωγή παραδοσιακών τρόπων εξυπηρέτησης,
- Τοπικές μαγειρικές (νησιώτικες, στερεοελλαδίτικες, ποντιακές, κλπ.)
- σύνδεση με άλλες διαστάσεις του πάρκου (διαιτητικό εστιατόριο, φυσικές "καθαρές" τροφές από προϊόντα του πάρκου, κλπ.)

2.4.1 Εστιατόρια

Προτείνεται η δημιουργία δύο καλών εστιατορίων δυναμικότητας εξυπηρέτησης 100-120 ατόμων το κάθε ένα. Ο χαρακτήρας τους υποδεικνύει τοποθέτηση σε περιοχή με ιδιαιτερότητες και μόνωση και εύκολη προσπελασιμότητα.

2.4.2 Εστιατόρια Ταχείας Εξυπηρέτησης

Προτείνεται η δημιουργία δύο εστιατορίων ταχείας εξυπηρέτησης με δυνατότητα εξυπηρέτησης 150 ατόμων σε στεγασμένη αίθουσα και διπλάσια σε υπαίθριο χώρο. Ο χαρακτήρας τους υποδεικνύει συσχέτιση με τις περιοχές εντατικών δραστηριοτήτων.

2.4.3 Αναψυκτήρια

Μικρές κατασκευές που θα πωλούν προϊόντα για κατανάλωση επί τόπου ή για να τα πάρει κανείς μαζί του. Δύο μονάδες πάνω σε διακεκριμένες πορείες επίδειξης εκθεμάτων.

2.4.4 Χώροι για Φαγητό στο Υπαιθρο

Διαμορφωμένοι χώροι με τον κατάλληλο εξοπλισμό, μέσα στους κήπους.

3. Υποδοχή και Εξυπηρέτησεις Επισκεπτών

3.1 Χώροι Υποδοχής

3.1.1 Κύρια Είσοδος Οδού Φυλής

Εξυπηρετεί το κύριο ρεύμα των επισκεπτών και γι' αυτό περιλαμβάνει σειρά επί μέρους εγκαταστάσεων για την εξυπηρέτησή τους:

- σταθμός γραμμής κορμού λεωφορείων Αγ. Αναργύρων
- χώρος στάθμευσης 30 περίπου τουριστικών λεωφορείων
- χώρος στάθμευσης 300 περίπου Ι.Χ.Ε. αυτοκινήτων
- χώρος στάθμευσης μονοποδηλάτων-ποδηλάτων
- σύστημα έκδοσης-ακύρωσης εισιτηρίων και υποδοχής ομάδων επισκεπτών
- σημείο ενημέρωσης για τις δραστηριότητες και πώλησης χαρτών του πάρκου και γενικώς ειδών περιπτέρου
- αριθμό τηλεφώνων για την εξυπηρέτηση του κοινού

Εκτός από τη λειτουργική εξυπηρέτηση των επισκεπτών η περιοχή αυτή, όπως και όλων των άλλων εισόδων, πρέπει να "προετοιμάζει" τους επισκέπτες για την ομαλή μετάβαση στο "πνεύμα" του πάρκου. Αυτό θα επιδιωχθεί με την κατά το δυνατόν ένταξη των επί μέρους εξυπηρέτησεων στο φυσικό περιβάλλον, την επιλογή κατασκευών ελαφρού χαρακτήρα, κλπ.

3.1.2 Είσοδος Οδού Δημοκρατίας

- Χώρος στάθμευσης 150 περίπου Ι.Χ.Ε. αυτοκινήτων, με δυνατότητα επέκτασης έως 500
- Χώρος στάθμευσης μοτοποδηλάτων-ποδηλάτων
- Σύστημα έκδοσης-ακύρωσης εισιτηρίων
- Αριθμός τηλεφώνων για την εξυπηρέτηση του κοινού

3.1.3 Νότια Είσοδος Οδού Φυλής

Εξυπηρετεί κυρίως το ρεύμα επισκεπτών προς το αθλητικό κέντρο

- χώρος στάθμευσης 50 Ι.Χ.Ε. αυτοκινήτων
- χώρος στάθμευσης μοτοποδηλάτων
- σύστημα έκδοσης-ακύρωσης εισιτηρίων

3.1.4 Νότια Είσοδος

- Σύστημα έκδοσης-ακύρωσης εισιτηρίων
- Χώρος στάθμευσης 50 Ι.Χ.Ε. αυτοκινήτων με δυνατότητα επέκτασης έως 300 εάν αυτό απαιτηθεί από τοπική ανάπτυξη δραστηριοτήτων
- Χώρος στάθμευσης μοτοποδηλάτων

3.2 Κέντρο Πληροφόρησης

Πληροφόρηση για εκδηλώσεις, καλλιτεχνικές και σε σχέση με το περιβάλλον, που διοργανώνονται στο πάρκο, την Αθήνα, ολόκληρη τη χώρα ή και το εξωτερικό. Έκδοση εισιτηρίων για τις εκδηλώσεις του πάρκου και της Αθήνας.

3.3 Καταστήματα

Τα απαραίτητα για τη γενική λειτουργία και εξασφάλιση του ανταποδοτικού χαρακτήρα του πάρκου καταστήματα και εμπορικές δραστηριότητες συνδυάζονται με επί μέρους σημαντικές δραστηριότητες. Ο αριθμός, η θέση και η διαμόρφωση των εγκαταστάσεων αυτών ενσωματώνεται στη γενική εικόνα του χώρου, χωρίς να προβάλλεται μία έντονα εμπορική "εικόνα" που θα αλλοίωνε τον περιβαλλοντικό-πολιτιστικό χαρακτήρα του πάρκου.

3.3.1 Λαϊκή Αγορά

Ημιυπαίθριες κατασκευές σε κεντρικό σημείο του πάρκου όπου πωλούνται τα προϊόντα του κύκλου των οργανικών καλλιεργειών (φυστίκια, αμύγδαλα, εληές, λάδι, λαχανικά, κλπ.) και του φυτωρίου (αρωματικά φυτά και ανθαγορά), μαζί με επιλεγμένα προϊόντα υγιεινής διατροφής από ολόκληρη τη χώρα. Κατάλληλο πληροφοριακό υλικό μπορεί να τονίζει τον, με την ευρεία έννοια, εκπαιδευτικό χαρακτήρα της δραστηριότητας.

3.3.2 Κατάστημα

Ελαφρά κατασκευή σε κεντρικό σημείο του πάρκου όπου πωλούνται είδη σχετικά με το θέμα του περιβάλλοντος. Ανάμεσά τους χαρτί και γυάλινα μικροαντικείμενα από τα εργαστήρια ανακύκλωσης, βιβλία, παιχνίδια, αναμνηστικά, κλπ.

4. Διοίκηση - Διαχείριση

4.1 Διοίκηση

Γραφεία και αίθουσα συσκέψεων για τη μονάδα διαχείρισης και διοίκησης του πάρκου

4.2 Βοηθητικοί Χώροι

Αυτοί περιλαμβάνουν:

- Εργαστήρια συντήρησης
- Στεγασμένους χώρους στάθμευσης για το μηχανολογικό εξοπλισμό του πάρκου
- Γενικές αποθήκες
- Αποδυτήρια για το εργατοτεχνικό προσωπικό
- Υπηρεσιακή είσοδο για την εξυπηρέτηση του πάρκου και
- Ειδικό χώρο και αποδυτήρια για τους νυχτοφύλακες

5. Εσωτερική Κυκλοφορία

Το δίκτυο εσωτερικής κυκλοφορίας στο πάρκο είναι ενσωματωμένο στη διαμόρφωση του τοπίου και εξυπηρετεί τις ανάγκες μετακίνησης των επισκεπτών, που θεωρείται ότι γίνονται πάντοτε πεζή. Ορισμένες βασικές διαδρομές διαμορφώνονται ώστε να είναι κατάλληλες για τη κίνηση υπηρεσιακών οχημάτων συντήρησης (μεταφορά ειδών, συλλογή απορριμάτων, καθαριότητα, κλπ.). Επιδιώκεται η άνετη πρόσβαση στα άτομα με ειδικές ανάγκες από το μεγαλύτερο δυνατό τμήμα του πάρκου. Η ιεράρχηση και ο χαρακτήρας των διαδρομών πρέπει να είναι σαφής και στηρίζεται στο σχεδιασμό τους, τις διαφοροποιήσεις υλικών, τις φυτεύσεις και τον εξοπλισμό τους. Προτείνονται τρία κύρια επίπεδα:

- α) Κύριοι Πεζόδρομοι που εξυπηρετούν πεζούς, άτομα με ειδικές ανάγκες και υπηρεσιακά οχήματα.
- β) Δευτερεύοντες Πεζόδρομοι. Εξυπηρετούν τους πεζούς και, σε τμήμα τους, τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Η πρόσβαση των υπηρεσιακών οχημάτων είναι δυνατή αλλά επιτρέπεται μόνο εκτός ωραρίου λειτουργίας του πάρκου και σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.
- γ) Μονοπάτια. Μόνο για χρήση πεζών, συνήθως συσχετισμένα με άλλες λειτουργίες, π.χ. αθλητικό μονοπάτι, δασικά μονοπάτια, κλπ.

6. Δομικά Στοιχεία - Δίκτυα

Στη κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται στοιχεία που από το χαρακτήρα τους, υπάρχοντα ή επιθυμητό, αποτελούν ουσιαστικά δίκτυα που εκτείνονται σε ολόκληρη, ή έστω μεγάλο τμήμα, της επιφάνειας του χώρου. Με το τρόπο αυτό αποτελούν το υπόστρωμα γύρω από το οποίο διαπλέκονται οι άλλες λειτουργίες και έτσι αποκτούν πολλαπλό λειτουργικό χαρακτήρα που εξυπηρετεί ταυτόχρονα πολλούς από τους στόχους του πάρκου.

6.1 Φυτεύσεις

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται (βλ. και σχετικό κεφάλαιο Φυτεύσεις):

- Αττικό Δάσος
- Δενδρόκηπος
- Λουλουδόκηπος
- Βοτανικός κήπος - φυτώριο
- Οργανικές Καλλιέργειες
- Φυτεύσεις περιφράξεων - διαμορφώσεων. Με χρήση θάμνων και αναρρηχθικών διαμορφώνεται φυτικός φράχτης για μεγάλο τμήμα της εξωτερικής περιφέρειας του πάρκου καθώς και διαμορφώσεις για διαρρύθμιση της εσωτερικής κυκλοφορίας και επί μέρους στοιχείων εξοπλισμού του πάρκου (καθιστικά, χώροι πικ-νικ, διακεκριμένες δραστηριότητες).

Η ύπαρξη νερού κατά μήκος του πάρκου προτείνεται ως ένα από τα βασικά ενοποιητικά στοιχεία του συνολικού σχεδιασμού, με ειδικές αναφορές στα ακόλουθα:

- Αισθητική απόλαυση του νερού σε συνδυασμό με ποικιλία συνθηκών και δραστηριοτήτων (περίπατος, ανάπαυλα, εστίαση, κλπ.)
- Ευαισθητοποίηση του κόσμου ως προς τα "εσωτερικά νερά" (λίμνες, ποτάμια, κλπ.) και την ανάγκη προστασίας τους σε συνδυασμό με τη παρουσίαση τεχνικών καθαρισμού και ανακύκλωσής τους.
- Παρουσίαση φυσικών φαινομένων ("φαινόμενα", υδατοπτώσεις).
- Παιχνίδι σε σχέση με το νερό ("φαινόμενα", βαρκάδα, ενδεχομένως υδροαναψυχή, κλπ.)

Τα κύρια στοιχεία νερού που απαιτούνται ή προτείνονται για το πάρκο είναι:

- λίμνες
- κανάλι
- νερό για κολύμβηση και παιχνίδι
- πόσιμο νερό
- άρδευση

Η πρόταση για χρησιμοποίηση μικρού τρένου μέσα στο πάρκο στηρίζεται στην υπάρχουσα διεθνή εμπειρία που έχει αναδείξει αυτού του είδους τις εγκαταστάσεις ως ένα από τα ελκυστικότερα μέσα αναψυχής.

Παράλληλα, μέσα στα πλαίσια ενός πάρκου περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, προτείνεται η προβολή του τρένου ως μαζικού μεταφορικού μέσου, που είναι "φιλικό" προς το περιβάλλον. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την αξιοποίηση των σταθμών του δικτύου ως χώρων για τη παρουσίαση πληροφοριακού υλικού. Το υλικό αυτό μπορεί να παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά της κίνησης με τρένο (κόστος ανά χιλιόμετρο, ρύπανση, κλπ.) σε σύγκριση με αυτά των άλλων μεταφορικών μέσων.

Τέλος, και λόγω της υποχρεωτικά γραμμικής ανάπτυξης του δικτύου σε μήκος 2700 περίπου μέτρων, για να επιτευχθούν μικρές κλίσεις, το τρένο μπορεί έστω και δευτερευόντως να χρησιμοποιείται ως ένα μεταφορικό μέσο ανάμεσα στο βόρειο και το νότιο τμήμα του πάρκου.

7. Υπάρχουσες Λειτουργίες προς Απομάκρυνση ή Μετεγκατάσταση

7.1 Μαθητική Εστία Ε.Ι.Ν.

Πρόκειται για κτιριακό συγκρότημα που ευρίσκεται στη καρδιά του πάρκου και αποτελείται από την κυρίως εστία που είναι κτίριο δυόροφο και εργαστήρια και βοηθητικά κτίρια γύρω από αυτή που είναι μονόροφα.

Το συγκρότημα αυτό τόσο από πλευράς λειτουργίας όσο και τοποθέτησης κρίνεται ως μη συμβατό με τη λειτουργία και διαρρύθμιση του πάρκου. Ιδιαίτερα όσον αφορά τη χωροταξική κατανομή των δραστηριοτήτων, η Εστία καταλαμβάνει σημαντικό ποσοστό της περιοχής, που μπορεί να αναπτυχθεί ως περιοχή εντατικών λειτουργιών. Ιδιαίτερα το μηχανουργείο στην ΒΑ πλευρά του συγκροτήματος εμποδίζει την ομαλή ανάπτυξη του συστήματος κυκλοφορίας του πάρκου (πεζόδρομοι και ιδιαίτερα τρένο που λόγω λειτουργικών αναγκών-χαρακτηριστικά μηκοτομής-δεν έχει εναλλακτική όδευση), και γι' αυτό κρίνεται απαραίτητη η άμεση κατεδάφισή του. Εάν η λειτουργία του είναι απαραίτητη, τότε μπορεί να μεταφερθεί στη θέση Β. Λαμβάνοντας όμως υπ' όψη την αδυναμία εξεύρεσης λύσης για την αντιμετώπιση του συνολικού προβλήματος προτείνουμε:

- a) Στην αρχική φάση λειτουργίας του πάρκου το συγκρότημα συνεχίζει κανονικά τη λειτουργία του εξυπηρετώντας ταυτόχρονα ανάλογο χαρακτήρα ανάγκες (φιλοξενία και διδασκαλία επιμορφούμενων του Κέντρου Επιμόρφωσης και Εκπαίδευσης. Δεδομένου όμως ότι η σημερινή πρόσβαση προς αυτό χρησιμοποιείται ως κύριος άξονας πρόσβασης του πάρκου, προτείνεται εναλλακτική πρόσβαση καθώς και πυκνή φυτική περίφραξη του που θα εμποδίσει την ανεπιθύμητη αλληλοδιείσδυση δύο δραστηριοτήτων που έχουν ασύμβατο μεταξύ τους χαρακτήρα.

- β) Μακροπρόθεσμα, όταν εκλείψει η ανάγκη λειτουργίας της εγκατάστασης και γίνει δυνατή η μεταφορά της, ο χώρος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εγκατάσταση εντατικών δραστηριοτήτων σχετικών με τη λειτουργία του πάρκου.

7.2 Εγκαταστάσεις Προσκόπων

Αναπτύσσονται στον ομώνυμο λόφο και περιλαμβάνουν αριθμό μικρών κτισμάτων, μερικά από τα οποία είναι ξυλόπηκτα, βάσεις για σκηνές και στοιχειώδεις διαμορφώσεις υπαίθριου χώρου.

Δεδομένου ότι ο χώρος είναι απαραίτητος για την ανάπτυξη του πάρκου προτείνεται η απομάκρυνση των εγκαταστάσεων που είναι δυνατόν, εάν αυτό κρίνεται αναγκαίο, να μετεγκατασταθούν σε καταλληλότερη θέση στο Δυτικό λόφο του βόρειου τμήματος, απέναντι περίπου από τη σημερινή τους θέση.

Από τα υπάρχοντα κτίρια μπορεί να διατηρηθούν η αίθουσα συγκεντρώσεων και ο ξενώνας που με κατάλληλη διαρρύθμιση μπορεί να χρησιμοποιηθούν για αναψυκτήριο. Πληροφοριακό υλικό για τις δραστηριότητες των προσκόπων, κατάλληλα εκτεθειμένα στο αναψυκτήριο, μπορεί να διατηρήσει την ιστορική μνήμη της καταργούμενης χρήσης και ταυτόχρονα να παρουσιάσει εκείνες τις πλευρές του προσκοπισμού που έχουν σχέση με τη φυσιολατρεία.

7.3 Κατοικίες Προσωπικού Ε.Ι.Ν.

Η ύπαρξή τους στη περιοχή εντατικών δραστηριοτήτων του πάρκου δημιουργεί σοβαρά λειτουργικά προβλήματα. Αυτό καθιστά αναγκαία την απομάκρυνσή τους. Εάν η ύπαρξή τους κριθεί αναγκαία για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Ε.Ι.Ν., τότε μπορεί να συζητηθεί δημιουργία νέου μικρού συγκροτήματος σε κατάλληλη θέση, πιθανώς σε οικόπεδα του Ε.Ι.Ν. στον εντός σχεδίου οικισμό στα ΝΔ της έκτασης, ή άλλες εκτάσεις του Ιδρύματος, στην άμεση περιοχή του Πύργου Βασιλίσσης.

1. Φυσικό Περιβάλλον
Στοιχεία Χλωρίδας - Πανίδας

1.1 Ιστορικά

Η παρουσία συστάδων ή μεμονομένων ατόμων σε χαμηλό υψόμετρο από βελανιδιές (*Quercus ilex*, *quercus aegilops*) και η μαρτυρία άλλων πηγών οδηγούν στο συμπέρασμα ότι κατά τους προϊστορικούς χρόνους οι βιότοποι αυτοί κάλυπταν σημαντικές εκτάσεις στην Αττική. Στην αρχαιότητα εκχερσώθηκαν χάριν των καλλιεργειών.

Ο Δικαίαρχος, ο Διοσκουριδής και άλλοι αναφέρουν ότι όλη η περιοχή κάτω από το Ποικίλο όρος είχε γεωργική χρήση και ήταν κατάφυτη από οπωροφόρα, συκιές και αμπέλια. Μεγάλες εκτάσεις κάλυπταν οι Ελαιώνες. Το 1826 με την επίθεση Κιουταχή καταστράφηκε όλο το πράσινο των πεδινών περιοχών που ξεκινούσε από τον Πειραιά και έφτανε μέχρι την Πάρνηθα.

Στη συνέχεια ξαναχρησιμοποιήθηκε η έκταση αυτή για καλλιέργειες, οικόσιτη κτηνοτροφία και για εκτροφή μονόπλων (βασίλικά ιπποφορβεία) ότε με την οικιστική ανάπτυξη πήρε τη σημερινή της μορφή.

Η παρουσία των Πευκώνων (*Pinus Halepensis*) προέρχεται κύρια από αναδασώσεις και ολιγότερο από φυσική αναβλάστηση όπως συμβαίνει στο σύνολο των λόφων και πλαγιών των γύρω ορεινών όγκων του Λεκανοπεδίου.

1.2 Οικολογικό Περιβάλλον

1.2.1 Έδαφος

Λόγω καταστροφής της προστατευτικής βλάστησης κύρια στις περιοχές των πευκώνων και της έντονης διάβρωσης το έδαφος έχει αργιλλώδη υφή με αλκαλική χημική αντίδραση ($\text{pH} > 7$) εφοδιασμένο με βάσεις Ca, K και Mg αλλά είναι φτωχό σε οργανική ουσία. Στις καλλιεργούμενες περιοχές τα εδάφη προέρχονται από κολλωβιακές αποθέσεις μεταφερμένες

με τη βοήθεια της βαρύτητας και μέσω των ρυακιών και ρεμμάτων από τους γύρω ορεινούς όγκους. Είναι σχετικώς βαθιά εδάφη με ικανοποιητική περιεκτικότητα σε χαλίκια και λίθους αλλά επίσης φτωχά σε οργανική ουσία και εξ αιτίας της χρήσης λιπασμάτων επί μακρόν χρονικό διάστημα. Είναι εδάφη που εύκολα μπορούν να μετατραπούν σε βιολογικώς ενεργά.

1.2.2 Κλιματικές Συνθήκες

Η περιοχή ανήκει στο έντονο θερμομεσογειακό βιόκλιμα με ξηρές ημέρες από 125 - 120 το χρόνο. Το ετήσιο ύψος των βροχοπτώσεων ανέρχεται κατά μέσο όρο σε 400 -450 mm Hg (μετεωρολογικές παρατηρήσεις σταθμού Ν. Φιλαδέλφειας). Η μέση ελάχιστη θερμοκρασία τον ψυχρότερο μήνα είναι 5°C και επομένως ανήκει στην ημίξηρο ζώνη με ήπιο χειμώνα και πιθανότητες παγετού μικρές. Οι επικρατέστεροι άνεμοι είναι οι βόρειοι.

1.2.3 Φυσικές Διαπλάσεις - Χλωρίδα

Η φυσική βλάστηση είναι ως γνωστό η έκφραση των φυσικών και βιοτικών συνθηκών που επικρατούν σε μιὰ περιοχή. Η υποβάθμισή της ή η εξαφάνισή της έχει σαν συνέπεια να εξασθενούν ή να μηδενίζονται οι επιδράσεις της πάνω στο γενικό κλίμα και το φυσικό περιβάλλον.

Η επίδραση της βλάστησης στο κλίμα και το περιβάλλον αφορά:

- στην αύξηση της σχετικής υγρασίας του αέρα
- στη μείωση της επίδρασης των ηλιακών ακτίνων
- στην εξισωτική επίδραση πάνω στις ακραίες θερμοκρασίες και ιδιαίτερα τις μέγιστες
- στη ρύθμιση της υδατικής δόξας (1 m² δασικού εδάφους αποθηκεύει 250-300 lit νερού) και προστασία των εδαφών από τη διάβρωση (έδαφος γυμνό 100% διάβρωση, δάσος <1% διάβρωση)
- στην ποιότητα του ύδατος δασικών εκτάσεων η οποία είναι άριστη εξ ου και οι σκέψεις για ανακύκλωση του νερού με χρησιμοποίηση δασικών εδαφών ως φίλτρων.

Η τυπική φυσική χλωρίδα της ευρύτερης περιοχής ανήκει στον όροφο Αγριελιάς-Σχίνου και συγκεκριμένα στον βιότοπο του Σχίνου (*Pistacia lentiscus*) όψη του οποίου είναι το Πεύκο το Χαλέπιο και στον βιότοπο του Πουρναριού (*Quercus coccifera*).

Δεδομένης της προ της οικιστικής ανάπτυξης μορφολογίας της περιοχής (λίμνη Λιοσίων, ρέμματα, ρυάκια) δηλαδή των ιδιαίτερων σταθμικών συνθηκών διακρίνονται τύποι παροχθίων διαπλάσεων μεσογειακής βλάστησης χαρακτηριζόμενοι από τη παρουσία της Λυγαριάς (*Vitex agnus-castus*) της Πικροδάφνης (*Nerium oleander*) του Πλάτανου (*Platanus orientalis*) του Σκλήθρου (*Alnus glutinosa*) της Φτελιάς (*Ulmus campestris*) κλπ.

Τέλος παρουσιάζονται φυτικά αθροίσματα από υποβάθμιση όπως: Garrigues (πουρναρότοποι), Maquis (Κουμαριά, Ρεικι) και τα κυριαρχούντα φρύγανα (κίσιος, φλώμος, Αφάνα, Θυμάρι κλπ.)

1.2.4 Πανίδα

Παλαιότερα από ότι φαίνεται από μαρτυρίες και ιστορικά κείμενα το Λεκανοπέδιο ήταν πλούσιο σε θηράματα και άγρια ζώα. Αρχαίοι συγγραφείς όπως ο Πausanias, ο Θεόφραστος και άλλοι αναφέρουν ότι υπήρχαν ποικιλίες πουλιών όπως πέρδικες, κορυδαλλοί και άλλα. Σήμερα στην Πάρνηθα, στο Ποικίλο αλλά και στη περιοχή μελέτης συναντάμε:

<u>Πτηνά</u>	<u>Θηλαστικά</u>	<u>Έντομα</u>
Πετροπέρδικα	Λαγός	Πλήθος εντόμων
Κοτσύφι	Νυφίτσα	επιβλαβών και
Γιαλιάντρα	Αλεπού	ωφέλιμων
Καρδερίνα	<u>Ερπετά</u>	<u>Ακαρεα</u>
Φλώρος	Οχιά (ελάχιστες)	Αράχνες
Φάσα	Νερόφιδα	Τετράνυχτοι
Άγριοπερίστερο	Σαύρες	Σκορπιοί (ελάχιστοι)

1.2.5 Ανθρωπογενείς Διαπλάσεις - Καλλιέργειες

Οι δενδροστοιχίες από κυπαρίσσια, οι συστάδες ευκαλύπτων, ακακιών και ψευδακακιών καθώς και οι ωραιότατοι κήποι από πλήθος φυτικών ειδών, που έχουν δημιουργήσει το Κέντρο Νεότητας και το κτήμα Σερπιέρη, επιβεβαιώνουν την άποψη ότι η Αττική είναι ο ευλογημένος τόπος για την ανάπτυξη μεγάλης ποικιλίας φυτών με μικρή προσπάθεια και χαμηλό κόστος.

Οι καλλιέργειες της περιοχής συνίστανται σε ελαιώνες, φυσικεώνες και αμυγδαλεώνες σε ημιεγκατάλειψη ή πλήρη εγκατάλειψη. Αντίθετα οι καλλιέργειες του κτήματος Σερπιέρη που είναι παρόμοιες βρίσκονται σε πολύ καλή κατάσταση. Επομένως η επαναφορά τους σε παραγωγική διαδικασία δεν αποτελεί επίπονη εργασία.

2. Στοιχεία Δικτύων Υδρευσης

Σύμφωνα με τα σχέδια των κατασκευασμένων δικτύων ύδρευσης της ΕΥΔΑΠ (σε κλ. 1:5.000), στην περίμετρο του υπό κατασκευή πάρκου Πύργου Βασιλίσσης υπάρχουν οι παρακάτω αγωγοί:

- α) στο ανατολικό όριο του πάρκου και κατά μήκος της λεωφόρου Δημοκρατίας υπάρχει αγωγός $\Phi 250$ χλσ στην αριστερή πλευρά και αγωγός διανομής $\Phi 100$ χλσ. στην δεξιά πλευρά του δρόμου, από τον οποίο υδρεύεται το Κέντρο Βρεφών "Η ΜΗΤΕΡΑ".
- β) στο δυτικό όριο του πάρκου και κατά μήκος της λεωφόρου Χασιάς υπάρχει αγωγός $\Phi 200$ χλσ στην αριστερή πλευρά και αγωγός διανομής $\Phi 150$ - $\Phi 100$ χλσ. στην δεξιά πλευρά του δρόμου. Από τον $\Phi 200$ μέσω αγωγού $\Phi 100$ δια των δρόμων Ηραίας (Οθωνος) και Ελευσινίων Μυστηρίων υδρεύεται το Αθλητικό κέντρο - Γήπεδο που βρίσκονται στη νότια περιοχή του πάρκου. Επίσης από τον $\Phi 200$ υδρεύεται το Εθνικό Ιδρυμα Νεότητας, με υδροληψία στο ύψος του δρόμου της εισόδου του. Με την εγκατεστημένη εργολαβία ανανέωσης των κτιριακών εγκαταστάσεων του Ιδρύματος εκτελέσθηκε και η αντικατάσταση του τροφοδοτικού αγωγού από το μετρητή της ΕΥΔΑΠ μέχρι τα κτίρια του Ιδρύματος (μήκος 500 μ. περίπου).
- γ) στο βόρειο όριο του πάρκου υπάρχει ο αγωγός $\Phi 100$ επί της οδού Θεοτόκου που υδρεύει το όμορο με το πάρκο Ιδρυμα "ΘΕΟΤΟΚΟΥ" καθώς και το Ιδρυμα Αναπήρων.

3. Στοιχεία Δικτύων Ακαθάρτων

Σύμφωνα με τα σχέδια των κατασκευασμένων δικτύων αποχέτευσης της ΕΥΔΑΠ (σε κλ. 1:500), στην περίμετρο του υπό κατασκευή πάρκου Πύργου Βασιλίσσης υπάρχουν οι παρακάτω αγωγοί:

- α) στο ανατολικό όριο του πάρκου και κατά μήκος της λεωφόρου Δημοκρατίας δεν υπάρχει κατασκευασμένος αγωγός ακαθάρτων. Υπάρχει όμως στον πρώτο παράλληλο δρόμο (Δεληγιάννη) διαμέτρου $\Phi 350 - \Phi 450$ χλσ, που τρείς δρόμους κατάντη της ανατολικής εισόδου προς το πάρκο (οδός Κυριακού) δηλαδή μέσω της οδού Παπαρηγοπούλου εκβάλλει στον κεντρικό παρακηφίσιο αγωγό ακαθάρτων.
- β) στο δυτικό όριο του πάρκου και κατά μήκος της λεωφόρου Χασιάς υπάρχει αγωγός $\Phi 250$ χλσ μέχρι την οδό Αχιλλέως και $\Phi 380$ χλσ κατάντη. Στον αγωγό αυτό αποχετεύεται σήμερα το Εθνικό Ιδρυμα Νεότητας, με αγωγό αγνώστου διατομής και διαδρομής μέσα στο χώρο του πάρκου.
- γ) στον πρώτο παράλληλο δρόμο ανάντη στο βόρειο όριο του πάρκου (στην οδό Γούναρη) υπάρχει ο Κεντρικός αγωγός ακαθάρτων περιοχής Λιοσίων - Αχαρνών - Καματερού (Σλακ) διατομής ωειδούς $\Omega 80/120$ εκ. και παροχής $Q=1,7$ μ³/δλ σύμφωνα με την οριστική μελέτη της "ΥΔΡΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ Α.Ε." (Ιανουάριος 82).

4. Στοιχεία Δικτύων Ομβρίων

Σύμφωνα με τα σχέδια των κατασκευασμένων δικτύων αποχέτευσης της ΕΥΔΑΠ (σε κλ. 1:500), στην περίμετρο του υπό κατασκευή πάρκου Πύργου Βασιλίσσης υπάρχουν οι παρακάτω αγωγοί:

- α) στο ανατολικό όριο του πάρκου και κατά μήκος της λεωφόρου Δημοκρατίας έχει κατασκευασθεί ορθογωνικός συλλεκτήρας ομβρίων (της ζώνης 9Λ7) διαστάσεων 2,50*2,00 ο οποίος αποχετεύει σημαντική λεκάνη της ανατολικής πλευράς του λόφου "Μαυροβούνι". Η λεκάνη αυτή, όπως φαίνεται στα τοπογραφικά διαγράμματα της ΓΥΣ (κλ.1:5000), αποχετεύονταν παλαιά στη κοιτή ρέματος της περιοχής, με διαδρομή δυτικά και παράλληλα στη λεωφ. Δημοκρατίας σε απόσταση 100μ. περίπου απ'αυτή και περνούσε μέσα από την περιοχή του πάρκου δίπλα από τον πύργο με αποδέκτη το ρέμμα Λιοσίων. Με την κατασκευή που παραπάνω συλλεκτήρα έγινε εκτροπή της λεκάνης, δεν περνά πλέον μέσα από το πάρκο, αλλά εκβάλλει στον Κηφισό.
- β) στο δυτικό όριο του πάρκου και σε απόσταση 100 ως 200μ δυτικά και παράλληλα της λεωφόρου Χασιάς υπάρχει το ρέμμα Λιοσίων διευθετημένο κατά τμήματα, που αποτελεί και τον αποδέκτη των ομβρίων της περιοχής του πάρκου.
- γ) στο μέσο περίπου του χώρου του πάρκου και με διαδρομή από βορρά προς νότο υπάρχει φυσική μισγάγγεια που περνά ανάμεσα στους δύο λόφους του πάρκου (του Ε.Ι.Ν. και των προσκόπων) και επεκτείνεται ανάντη του ορίου του πάρκου μέχρι την κορυφή του λόφου "Μαυροβούνι". Σύμφωνα με μελέτη που εκπονείται από την ΕΥΔΑΠ (μελετητής ΥΔΡΑΥΛΙΚΗ Α.Ε.) προβλέπεται η εκτροπή ενός τμήματος αυτής της εξωτερικής λεκάνης με συλλεκτήρα μέσω της οδού Κ.Παλαμά προς τον κατασκευασμένο συλλεκτήρα Σ9Λ7 που αναφέραμε στην προηγούμενη παράγραφο (α). Επίσης ένα άλλο τμήμα της ίδιας λεκάνης προβλέπεται να εκτραπεί με συλλεκτήρα ανάντη του Ιδρύματος "Αναπήρων" απευθείας στο ρέμμα Λιοσίων. Το υπόλοιπο της εξωτερικής λεκάνης, έκτασης περίπου 27 Η α αναγκαστικά θα αποχετευθεί μέσα από το χώρο του πάρκου.

5. Στοιχεία Ερευνών Αρδευτικών Έργων και Γεωτρήσεων

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συλλέξαμε, στην περιοχή του υπό κατασκευή πάρκου Πύργου Βασιλίσσας καθώς και στις όμορες εκτάσεις υπάρχουν τα παρακάτω αρδευτικά έργα και έχουν γίνει οι παρακάτω έρευνες για την εξεύρεση νερού:

5.1 Αρδευτικά Έργα

- α) Μέσα στην περιοχή του πάρκου αρδεύεται σήμερα με επιφανειακή άρδευση (αυλάκια) μία ζώνη μεταξύ των γραμμών ΟΣΕ, του ορίου του κτήματος Σερπιέρη και κάτω από τα κτίρια του Ε.Ι.Ν., έκτασης περίπου 250 στρ. φυτεμένη με φυσιτικές. Το νερό αντλείται από πηγάδι διαμέτρου 3,00μ. περίπου που βρίσκεται μέσα σε οικόπεδο του Ε.Ι.Ν. δίπλα στο ρέμμα Λιοσίων στην περιοχή Γεροβούνι, ανάντη των γραμμών ΟΣΕ και με υπόγειο αγωγό βαρύτητας διαμέτρου $\Phi 250$ χλσ. από τσιμεντοσωλήνα που ακολουθεί τη διαδρομή δίπλα στο ρέμμα και στη συνέχεια δίπλα στις γραμμές ΟΣΕ, συνολικού μήκους 1.700μ. περίπου, εκβάλλει στην επιφάνεια του εδάφους στο ύψος του δρόμου της εισόδου του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας. Με μέτρηση βάθους του νερού μέσα στο σωλήνα που κάναμε πρόσφατα και σε συνδυασμό με τη μέση κλίση του αγωγού, εκτιμάται η παροχή του σε 5 ως 10μ³/ωρ. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του αρμόδιου για το πότισμα υπαλλήλου του Ε.Ι.Ν. η παροχή εμφανίζει συνεχή σταδιακή μείωση τα τελευταία χρόνια.
- β) Οι καλλιέργειες μέσα στο όμορο προς ανατολάς κτήμα Σερπιέρη, σύμφωνα με τις πληροφορίες που συλλέξαμε, ποτίζονται από 3 πηγάδια, τα δύο μέσα στο κτήμα και το τρίτο πίσω από το εργοστάσιο "ΧΡΟΝΑΙΟΣ", σε απόσταση 600μ. ανάντη των κτιρίων του πύργου. Τα πηγάδια αυτά είναι κτιστά, έχουν διάμετρο 3,00 ως 3,50μ., βάθος 8,00 ως 8,50μ., βάθος νερού περίπου 4,00μ. και διάμετρο αγωγού εξόδου $\Phi = 2"$. Η παροχή τους, για ταχύτητα 1,00μ/δλ εκτιμάται σε 10μ³/ωρ. περίπου, αλλά τα τελευταία χρόνια τα πηγάδια στερεύουν μετά από 3 ως 4 ώρες άντληση, και ξαναγεμίζουν μετά από αρκετές ώρες, δηλαδή αποδίδουν νερό περίπου 8 ώρες την ημέρα (80 μ³ την ημέρα το κάθε πηγάδι). Και στα πηγάδια αυτά η παροχή εμφανίζει συνεχή σταδιακή μείωση τα τελευταία χρόνια.

Σημειώνουμε ότι τα πηγάδια αυτά είναι ανηγμένα πάνω στη κοιτή παλιού ρέμματος της περιοχής, με διαδρομή προς τα δεξιά και παράλληλα στη λεωφ. Δημοκρατίας σε απόσταση 100 μ. περίπου.

- γ) Στο όμορο προς τα βόρεια Ιδρυμα "ΘΕΟΤΟΚΟΣ" έχει κατασκευασθεί, μετά από υδρογεωλογική μελέτη της εταιρίας "ΓΕΩΦΥΣΙΚΗ Ε.Ε." το 1977, ένα πηγάδι κτιστό βάθους 45μ. και διαμέτρου 3,00μ που προορίζονταν αρχικά για την ύδρευση του συγκροτήματος, αλλά τώρα χρησιμοποιείται για την άρδευση του περιβάλλοντα χώρου. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που συλλέξαμε έχει παροχή της τάξης των 5μ3/ωρ.
- δ) Στη βόρεια πλευρά του πάρκου, όπου υπάρχει μικρή εγκατάσταση κατασκήνωσης προσκόπων, είχε κατασκευασθεί κτιστό πηγάδι διαμέτρου 1,50μ. και βάθους 20μ. περίπου για τις ανάγκες του καταυλισμού. Πρόσφατα έγινε από τον ΑΣΔΑ δενδροφύτευση μιας περιορισμένης ζώνης γύρω από ένα μικρό ανοικτό αμφιθέατρο που κατασκευάσθηκε εκεί και για τις ανάγκες του ποτίσματος κατασκευάσθηκε ένα μικρό αντλιοστάσιο με οικίσκο που θα αντλεί από το πηγάδι, χωρίς όμως να έχει τεθεί σε λειτουργία ακόμα ώστε να έχουμε στοιχεία παροχής νερού.

5.2 Υδρογεωλογικές Ερευνες

- α) Στα πλαίσια της κατασκευής του υπόψη πάρκου Πύργου Βασιλίσσας ο Οργανισμός Αθήνας ανέθεσε στην εταιρία "ΥΔΡΟΕΡΕΥΝΑ Α.Ε." το 1991 την εκπόνηση υδρογεωλογικής και εκτέλεση ερευνητικών γεωτρήσεων στην περιοχή του πάρκου.
- ο Σε Α' φάση έγινε η υδρογεωλογική αναγνώριση-χαρτογράφηση.
  - ο Σε Β' φάση έγιναν δύο ερευνητικές γεωτρήσεις στις θέσεις που προσδιορίσθηκαν στην Α' φάση και συγκεκριμένα:
    - Η πρώτη (Γ1) ανάντη των κτιρίων του Ε.Ι.Ν., σε υψόμετρο +100, βάθους 105,00μ. και διαμέτρου $\Phi=8,5"$.
Συναντήθηκαν τα εξής πετρώματα:

από 0,0 - 1,0μ. Φυτική γή
 από 1,0 - 16,0μ. Μάργα
 από 16,0 - 17,0μ. Κροκαλοπαγές
 από 17,0 - 37,5μ. Μάργα
 από 37,5 - 39,0μ. Κροκαλοπαγές
 από 39,0 - 52,0μ. Μάργα
 από 52,0 - 105,5μ. Αθηναϊκοί σχιστόλιθοι

με υδροφορία στα κροκαλοπαγή, στατική στάθμη 6,00 κάτω από το έδαφος και εκτίμηση παροχής 6 ως 7 μ3/ωρ.

- Η δεύτερη (Γ2) 200μ. κατάντη του δρόμου της εισόδου του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας και δίπλα στις γραμμές ΟΣΕ, σε υψόμετρο +95, βάθους 170,00μ. και διαμέτρου $\Phi=8,5"$. Συναντήθηκαν τα εξής πετρώματα

από 0,0 - 1,0μ. Φυτική γή
 από 1,0 - 66,0μ. Εναλλαγές μαργών - ψαμμιτικών μαργών
 από 66,0 - 73,5μ. Κροκαλοπαγές
 από 73,5 - 90,0μ. Κροκαλοπαγές - ψηφιτοπαγές με λεπτές
 στρώσεις μαργών

από 90,0 - 120,0μ. Αμμούχες μάργες
 από 120,0 - 145,0μ. Κροκαλοπαγές
 από 145,0 - 170,0μ. Εναλλαγές λεπτών ενστρώσεων κροκαλοπαγών
 - ψηφιτοπαγών - ψαμμιτών και μαργών

με υδροφορία στα αδρομερή (κροκαλοπαγή, ψηφιτοπαγή - ψαμμίτες) στατική στάθμη 9,00 κάτω από το έδαφος και εκτίμηση παροχής 9 μ3/ωρ.

- ο Σε Γ' φάση έγινε η ερευνητική γεώτρηση Γ2 παραγωγική, βάθους 156,00 μ. και διαμέτρου $\Phi=15"$, σωληνώθηκε σε βάθος 155,68μ με γαλβανισμένη εν θερμώ σωλήνα διαμέτρου $\Phi=8"$, με γεφυρωτά φίλτρα σχισμής 2χλσ. στα τμήματα των υδροφόρων στρωμάτων, και εξωτερικά του σωλήνα τοποθετήθηκε χαλκόφιλτρο και πιεζόμετρο $\Phi=1"$. Η παροχή εκμετάλλευσης υπολογίσθηκε σε 4,8μ3/ωρ. με πτώση στάθμης 80,0μ και βάθος τοποθέτησης αντλίας 133,0μ.

- β) Ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δήμων Δυτικής Αθήνας (Α.Σ.Δ.Α.) στα πλαίσια αναδάσωσης του Ποικίλου Ορους ανέθεσε το 1990 στον γεωλόγο Μιχάλη Λιονή την εκπόνηση της Υδρογεωλογικής μελέτης της ομώνυμης περιοχής. Κατά την εκπόνηση της μελέτης εκτελέσθηκαν γεωλογικές, γεωφυσικές και υδροτεχνικές έρευνες και κατασκευάσθηκαν 4 ερευνητικές γεωτρήσεις και 5 υδρογεωτρήσεις και εκτελέσθηκαν πειραματικές αντλήσεις.

Από τις υδρογεωτρήσεις αυτές η υπαρ. ΥΠ2 που εκτελέσθηκε στο γήπεδο "Ζοφριάς" στα Ανω Λιόσια, είναι η πλησιέστερη στο πάρκο Π.Β. (απέχει απόσταση περίπου 10χλμ επί της λεωφ. Χασιάς από το πάρκο) και έχει ενδιαφέρον για την υδροδότηση του πάρκου. Έχει βάθος 246,0μ. σωλήνωση $\Phi=12"$, πιεζόμετρο $\Phi=1"$, και το νερό βρίσκεται σε βάθος 174,9μ. Το απόλυτο υψόμετρο του εδάφους είναι +180,0μ. και η κρίσιμη παροχή της (από υδραυλική άποψη) υπολογίσθηκε σε 200μ³/ωρ., προέκυψε όμως πρόβλημα σε ότι αφορά την ποιότητα του νερού (υψηλή αλατότητα - αλκαλικότητα). Για το λόγο αυτό απαιτείται, σύμφωνα με τη σχετική μελέτη, ειδική αντλητική δοκιμασία ώστε να καθορισθούν οι παράγοντες (παροχή και βάθος άντλησης) ασφαλούς παραγωγικής απόδοσης της υπόψη υδρογεώτρησης.

Για τη δυνατότητα χρήσης μέρους του νερού της υπόψη γεώτρησης ΥΠ2 στο πάρκο Π.Β. είχε γίνει σχετική αίτηση από τον Οργανισμό Αθήνας (αρ.πρωτ. 6100/5-11-91) προς τον Α.Σ.Δ.Α. ο οποίος με το αρ.πρωτ.966/11-11-91 έγγραφό του συμφωνεί, με την προϋπόθεση της ενεργού οικονομικής χρηματοδότησης στην εκπόνηση σχετικής μελέτης που θα αντιμετωπίζει μεταξύ των άλλων και το θέμα των ειδικών αντλητικών δοκιμασιών που αναφέραμε στην προηγούμενη παράγραφο.